# QIRIMTATAR HALQ ÇIÑLARI

## (çöl şivesinde)

**Toplağan ve işlegen Riza Fazıl**

## Münderice

**ÇIÑ AQQINDA ÇIÑLAR**

Çıñ degeni nedir o? Keliştirseñ.
Çıñdan çekmen tikermen – eriştirseñ.

Çıñ degeni ne şikâr? Bir eki taqmaq.
Çıñdan çekmen bolırmı, aqılsız aqmaq?

Qartqa, caşqa çıñ aytqanı etmez ayıp,
Bir qaç beyit aytayım qatiriñ sayıp.

Aççı cevap berseñ de, iç muğaymam,
Çünki çıñman caşağan çin noğayman.

Şaytanğa çarıq kiysettim, şemidanğa,
Çıñcı ekeniñ bileyim – çıq meydanğa.

Çıñ bilmegen cıyından erte qaçar,
Şaytip bayğuş öz sırın özi açar.

Evel caşlar çıñ aytıp tañ attırğan,
Özlerine eş-dostnı şay arttırğan.

Zıy-çuv qoraz çaqıra ayan-beyan,
Çıñcı ekeniñ bileyim – tañğace dayan.

Çıñcıman dep, er şeyni ayta berme,
Şaplavuzday aytqanıña qayta berme.

Çıñcılarnıñ toqalı, danesi bar,
Er çıñcınıñ öz tizgen manesi bar.

Çıñlağanda, aqlıñnı cıyıp, çıñla,
Sözleriñniñ manasın bilip, çıñla.

Çıñcıman, dep çet yaqqa çıqıp qaçma,
Çaçmalap, öz sırıñnı öziñ açma.

Çıñ aytqanda avuzıñ bir danedir,

Onı eşitken qulaqlar biñ danedir.

Qar cavğanda alay cer bem-beyaz bola,
Birevlerge çıñ, birge, piyaz bola.

Toy-cıyında çıñlaşmaq bek kerektir,
Çıññıñ qaynaq-çoqrağı tek cürektir.

Çıñ bilmeseñ, çökmege cer tapmazsıñ,
Daa deseñ, öpmege yar tapmazsıñ.

Çıñla, sesiñ eşitip, bir qaçayım,
Oğrıñ nege cönemey, boztorğayım?

Çıñdır menim sermiyam, zevqtır qaznam,
Sırıññı bilmey köp cürdim, endi ötti baznam.

Çıñdır menim sermiyam, zevqtır kârım,
Köp oynadıq, köp küldik, yoq inkârım.

Çıñlap çıñcı tuvulmam, çıñlasam, yalmam,
Çıñcılarğa baş qoşıp, qarap qalmam.

Çıñlamağa kelgenmen, çıñlaycaqman,
Ya cılatıp, ya cılap qaytacaqman.

Çıñ degeni nedir o? Beş-on taqmaq.
Asıl seniñ muradıñ canımnı caqmaq.

Çıñcılar çıñman eglenir, aqıllı sözmen.
Cetalmağan köp duşman oğraşır bizmen.

Çıñlap çıñcı tuvulmam, aveslik, qoymay,
Ölecekmen dünyanıñ zevqına toymay.

Çıñdan yane men seni alt etermen,
Curtıña saban sürer de, soñ ketermen.

Çıñlaşqanım, bilgenim – dünyada kârım.
Ah qayteyim men, ğarip, oquvdan marum?

Şaytan mindim, cin cektim, askerge keçtim,
On eki çuval çıñımnıñ birini çeçtim.

Şişip qalsın çal maliy! Alıp qaçtı
On eki çuval çıñımnı, colğa çaçtı.

Ay tuvsa, aqşam bola eken, kün tuvsa – saba.
Çıñlaşayıq, caraşsın, ey, asaba.

Ay tuvsa, aqşam bola eken, kün tuvsa – saba.
Çıñlaşayıq, deseñ, kel ya asaba.

Ayağımda çarığım bar, arqamda tonım.
Çıñ sırada şaşırtaman sekizin, onın.

Çıñ bilmeseñ, kel mında, üyreteyim.
Çıñdan uzın cip yasap, çiyreteyim.

Qarçığasın qalamay, töbesin cabalmay,
Aqşamdan berli oylanıp, bir çıñ tabalmay.

Eşittim seniñ çıñlarıñ, tuttı avesim,
Uzatsam, qolım cetmeycek, baqırsam – sesim.

Toydan-toyğa mingenim bir ciyrençik,
Çıñlap çıñcı tuvulman, cañı üyrençik.

İnden çıqqan cılanday oqtalasız,
Çıñ bilmegen caşlarday toqtalasız.

Bizge ilişseñ sav qalmaz, tiliñ-tişler,
Çıñ bilmegen cigitler bugün nişler?

Çıñcı keday çıñlaçı, bir nam qalsın,
Eşitkenler ah desin, körgenler cansın.

Çıñcı cigit ekensiñ, çıq köreyim,
Aqılıñnı ölçeyim de, çüyge ileyim.

Aqız, çıñcı ekensiñ, çıq – köreyim,
Çıñıña cevap soraysıñ – men bereyim.

Eskimen cañı çıñlarnıñ arasın ayır:
Acemilik etkensiñ, soñı qayır.

Mingen atım qan ciyren, tekmilli kök,
Çıñcılarman çıñlağan künlerim köp.

Babañ sağa fes alğan, borcğa batıp,
Çıñlamasañ, ne keldiñ, cer qapatıp?

Aççı alma, tatlı armut aşalmayman.
Altmış çuval çıñım bar – başlamayman.

Çölde aşlıq oñ bolsa, çıçan taşır,
Çıñ bilmegen qızçıqlar başın qaşır.

Ayta bersem, iç dertim derenge quva,
Çıñ deryası bola da, boğazdan buva.

Çıñlaçı, keday, çıñlaçı, qarşıma çığıp,
Cıyınğa kelip, turmaçı, tiliñni sığıp.

Çıñlap, çıñçı tuvulman, çıñlaycaqman.
Tañ açılmay, kün tuvmay, qaytmaycaqman.

**CEVAPLI ÇIÑLARDAN NÜMÜNELER**

I

Yaş:
Mına, selâm aleyküm, men de keldim,
Atımnıñ başın baylamay, cibere berdim.

Qız:
Aleyküm selâm, qoş keldiñ, sen ekensiñ,
Bağçalarda açılğan gül ekensiñ.

Yaş:
Selâmımdan başladım elifke-taşqa,
Qutlı bolsın toyıñız qartqa-caşqa.

Qız:
Aqşam qayır, aq şavle, keyfler nice?
İşte, keldi aldıma bir eglence.

Yaş:
Öte-kete cüresiñ, köralmayman,
Ne qalpte bolğanıñ bilalmayman.

Qız:
Ne demege bilmeymen, ne aytmağa,
İstemeymen men seni muğaytmağa.

Yaş:
Ayday mañlay, cayday qaş, Çolpanday köz,
Oymaçıqday avuzdan altınday söz.

Qız:
Alay degen avuzıñdan bal yedirmek,
Anca menim muradım şay dedirmek.

Yaş:
Aydıñız, qızlar, çıñlayıq, gürdelensin,
Duşman közi kör bolsın, perdelensin.

Qız:
Aqşamdan berli cıyın-toy toqtaşayıq,
Laqırdını taşlayıq, çıñ başlayıq.

Yaş:
Er cılda bir bola küz, baar, qış, yaz.
Çaqırsın qoraz, atsın tañ, çıñlayıq biraz.

Qız:
On eki türli örnek bar al cavlıqta,
Çıñlaşayıq, oynayıq can savlıqta.

Yaş:
Qara derya qaq carıp, Edilden keçtim,
Çıñ çuvalım avuzın endi çeçtim.

Qız:
Qızıl vişne, al kirez aşalmayman,
On eki çuval çıñım bar, başlamayman.

Yaş:
Qarçığalap tizgensiñ altınnı feske.
Keçe tüşke kelesiñ, kündiz – eske.

Qız:
Altınım panğa qarıştı, kümüşim totqa,
Köterir de salarman canğan otqa.

Yaş:
Bek güzelsiñ, nazlı qız, betiñ – qaymaq,
Ballı şeker eriniñ – altın oymaq.

Qız:
Ne oşlısıñ sen, olân, nedir söziñ?
Ne boldı ya, ne belâ – solğan yüziñ?

Yaş:
Öte-kete cüresiñ, qaramaysıñ,
Alıñ ne dep, iç menden soramaysıñ.

Qız:
Ya sen öziñ ne içün söz qatmaysıñ?
Meni körseñ, artıña ne qaytmaysıñ?

Yaş:
Yıldızdayın caltıray eki köziñ,
Cüregimni qıtıqlay aytqan söziñ.

Qız:
Beş kümüşlik başmaq, çilter çorap,
Sizler kimler bolğansız, teftiş sorap?

Yaş:
Er bir söziñ, aqızım, demir toqmaq,
Aslı seniñ maqsadıñ – meni caqmaq.

Qız:
Avzım balta carası, ayttım da qayttım,
Candan süygen yaremni ne muğayttım!

Yaş:
Seni körmek isteymen, inan, ,
Telçelendi cüregim, soldı bavrum.

Qız:
Ber qolıññı – al-hatir soraşayıq,
Aslı mağa darılma – aqlaşayıq.

Yaş:
Aytayımmı – tursınmı? – içimniñ sırın?
Añladım, dostım, endi men qalbiñ törin.

Qız:
Ağarmışnıñ qayası – ziynetli qırı,
Aqılımnıñ sevdası – közimniñ nurı.

Yaş:
Aran talda, üy talda, köralmayman,
Bir tüsiñni bermeseñ, cüralmayman.

Qız:
Aq deñizniñ üstinde ala balıq,
Aytar edim bir cevap – qalabalıq.

Yaş:
Aqlı pasma qaptanıñ, körmesi piçim,
Kördi közim, süydi can, quvandı içim.

Qız:
Ayvalıqtan suv aqar meyvalıqqa,
Qalay tözip turasıñ sevdalıqqa?

Yaş:
Sevdalıqnıñ aldı aruv, soñı yaman,
Bermesin duşman başına, aman-aman.

Qız:
Ayta bersem, iç dertim terenge quva,
Çıñ deryası bola da, boğazdan buva.

Yaş:
Atsam, tayaq cetmeycek, baqırsam – davuş,
Asretlik müşkül dert eken, kel de qavuş.

Qız:
Aveleymen, aveley, sen duymaysıñ,
Açılacaq çeçekni tanımaysıñ.

Yaş:
Avurmağan başıma baylamam cavlıq,
Başqasında közim yoq, sağa savlıq.

Qız:
Ayday-ayday, ne ayday? Macar ayday.
Suvday tınıq cüregim mayday qaynay.

Yaş:
Özen tübi qum bolır, suvı salqın,
Çıqarma meni qalbiñden, unıtma saqın.

Qız:
Özen suvı bek tatlı bir içmege,
İsingen soñ qolaymı vazgeçmege?

Yaş:
Aveleymen, aveley, qonalmayman,
Avzıñdan bir cevap alalmayman.

Qız:
Cevabım şu, sözim şu: senday caşqa
Köñil berdim, kimsem yoq, senden başqa.

Yaş:
Demek, bizde köñil bir şeñleneyik,
Şay bolsa, kel, toy yasap, üyleneyik.

Qız:
Men razıman söziñe, degeniñe –
Tatlı melem bolayım şu derdiñe.

II

Yaş:
Mına, selâm aleyküm, qara köz dülber,
Eger başıñ boş bolsa, cavlığıñ ber.

Qız:
Qoş keldiñ, közim carığı, sarğayıp soldım,
Adımnı yazıp, cavlığım bergenday boldım.

Yaş:
Aqlı pasma qaftanıñ, selbi boyıñ,
Peşmansırap cüresiñ, nedir oyıñ?

Qız:
Peşmansırap, moñ tartıp, cüremen dalıp,
Körmegeydim canığıñ soñğa qalıp.

Yaş:

Qara ker atım iyerlep, köyiñden keçtim,
Tüşimde seniñ qolıñdan şerbet içtim.

Qız:
Qara ker atıñ üstinde köyimden keçtiñ,
Şerbet içmey qolımdan aşıqlıq içtiñ.

Yaş:
Bir körgende men seni candan süydim,
Dülberim, seniñ dertiñden candım da küydim.

Qız:
Catsam, castıq suvlayman, tursam – cavlıq,
Muradıña cetersiñ – tile savlıq.

Yaş:
Ötemen qapıñ öginden, aralıqtan,
Sen sarardıñ, men soldım sevdalıqtan.

Qız:
Aşağan aşım aş tuvul, caşağan caşım.
Er kün qayğı içinde aylana başım.

Yaş:
Bostorğayım piyade, kes bir vade,
Bolmaz buğay, el malı deymen, kâde.

Qız:
Qıdırlez, qasım arası öter altı ay,
Aşıqma, cigit, bizler de bolırmız qalqday.

Yaş:
Avdarılsam, ah deymen, oñdan solğa,
Dünya menim der edim, sen tüşseñ qolğa.

Qız:
Candan süydim men seni tamam altı ay,
Qavuşmaqnıñ çaresin körmediñ qalqday.

Yaş:

Altı ay, altı ay, on eki ay, baar, küzler,
Arzıman Ğamberday aşıq boldıq bizler.

Qız:
Cüregimde ot cana – çıqmay tütün,
Asretlikmen ketecek ömrim bütün.

Yaş:
Dünya bir yaq, sen bir yaq, şay sanaman,
Qaramağa közimden qızğanaman.

Qız:
Aqıransız azdım men, kettim tensiz,
Ne quvnağım bar menim dünyada sensiz?

Qız:
Asretlik qıyın şey eken, ölimden beter,
Boldı-bolınca ömürim cılavman keter.

Yaş:
Adıñnı yazıp eglendim parça kiyatqa,
Senden ayırğan cetmesin on eki saatqa.

Qız:
Catsam, yuqum iç kelmey ay batqance,
Uyanıp-uyanıp cılayman tañ atqance.

Yaş:
Ah demesem, qalteyim? Dertim küçli –
Ketecekmen dünyadan ökiniçli.

Qız:
Ölsem, özim öleyim, ölmesin sözim,
Seniñ qaydıñ çekemen, siydane közim.

Yaş:
Otlar cana içimde orman-perman,
Tapılmay eken bu dertke iç bir derman.

Qız:

Ay küneşten ziya alar, cıldız aydan,
Men colımnı şaşırdım, tapayım qaydan.

Yaş:
Ay avelep quş qonar, kögem saylap,
Bir quvançıñ körgeydim, başıñ baylap.

Qız:
Baylı bolsa, baş baylı, ayaq-qol boş,
Menim sağa hatirim biñden bir qoş.

Yaş:
Çekleme sen qapıññı, şırtın salma,
Men bu keçe bararman, yuqlap qalma.

Qız:
Boy bolğanda dünyada cürmeyik cılay,
Sen öziñni aytasıñ, ya men qalay?

Yaş:
Canım-közim, özime bir tüsiñ piy ber,
Eger anañ sorasa, coydım, diy ber.

Qız:
Tüsimdir, dep ber mağa bayramlıq bir şal,
Irıziña taşlayman, nemni alsañ – al.

Yaş:
Qaraldıñ qafes, qapıñ ters, üyiñ çölde,
Qalqlar körer quvançıñ, canığıñ mende.

Qız:
Qaraldım qafes, qapım ters, tobanı talda,
Şimdi itibar aruvda, tuvul malda.

Qız:
Ay avelep uçayım, becergen tutsın.
Şeker-şerbet bolayım, istegen cutsın.

III

Yaş:
Mına, selâm aleyküm, üyiñizge,
At atlanıp uzaqtan keldim sizge.

Qız:
Aleyküm selâm, qoş keldiñ, ah bir danem,
Atıññı qayda baylayım, qıdırlez lâlem?

Yaş:
Qıdırlezniñ çeçegi, mayısnıñ güli,
Sen bolğaydıñ bağçamnıñ bir bülbüli.

Qız:
Asılında avesmen qızıl gülge,
Sen – qarılğaç, men – bülbül, uçayıq çölge.

Yaş:
Ekevmiz quş bolayıq, aveleyik,
Çıñlaşayıq, cıyınnı alt eteyik.

Qız:
Çıñlaşayıq, qıymazım, söziñe sözim,
Burma mıyıq, qaytan qaş, sidane közim.

Yaş:
Qarağan köziñ süyemen, aytqan söziñ,
Aşıñ-suvıñ kerekmey – aygidi öziñ.

Qız:
Aşağan aşım aş bolmay, içken laqşam,
Sazağanday sarq da kel bir kün aqşam.

Yaş:
Bugün aqşam bararman, ayaq qağıp,
Pencerege cuvıq cat, qol uzatıp.

Qız:
Kelseñ, qıymaz, sırttan kel, doğrı kelme,
Körine qalsa birevler nazarğa yilme.

Yaş:
Birevden col soramam, sırımnı açmam,
Keteyatqan ızımdan artıma qaytmam.

Qız:
Aydamaqlar köyinde at ceterler,
Aytsañ, sırıñ alemge alt eterler.

Yaş:
Aylanaman qaraldıñ, sayaman taşıñ,
Oy sağındım men seniñ pişirgen aşıñ.

Qız:
Aqşam catsam, bek sızlay oñ bilegim,
Catsam-tursam, bolasıñ sen tilegim.

Yaş:
Aveley berip çet qonğan men bir quşman,
Qonar edim dalıña, qondırmay duşman.

Qız:
Ayta-ayta qalq menim günamnı alar,
Senmen oynap-külgenim canıma qalar.

Yaş:
Ayta-ayta qalq bizni altı ay aytar,
Özi taşqan deryanıñ özi qaytar.

Qız:
Avursam, ah der kimsem yoq, ölsem – cılar.
Betimni sıypap, közimni kim cumdırar?

Yaş:
Avursañ, mağa qaber et, men bararman,
Betiñni sıypap, köziñni cumdırırman.

Qız:
Avdarılğan qayaday, cantayğan cayday.
Bir otırıp lap etsem, qavuşsam – ayday.

Yaş:
Beş kün bolğan dünyanı qırq eteyik,
Oynayıq da küleyik, zevq eteyik.

Qız:
Boydan-boyğa üy salğan, taqtası çaçaq.
Senmen sürgen köp devran untılmaycaq.

Yaş:
Beş parohod, beş gemi, bir de qayıq.
Sen ay bolsañ, men – cıldız, barışayıq.

Qız:
Baştan ayaq kök urba, al quşanğan.
Cer yaslanıp qalmazmı sağa işanğan?

Yaş:
Degenim degen, sözim söz, iç de qaytmam,
Taş cavsa da başıma, dost muğaytmam.

Qız:
Penceremniñ perdesin cel köterir.
Sen kötermey köñlimni, kim köterir?

Yaş:
Sende dülber sını bar, mañlayıñ cayıq,
Köz tutqanıñ bolmasa, dost bolayıq.

Qız:
Bir çanaqtan aşadıq, taşlaşıp qaşıq,
Bir körgende can süydi, qoymadı caşlıq.

Yaş:
Qaftanıññı kim biçti, belin oymay?
Künde seni körsem de, közim toymay.

Qız:
Köterilip kün tuvsa, kölgeler ölen,
Avuz barda aytıp qal, til barda söylen.

Yaş:
Köziñe köre kirpigiñ, boyıña – çaçıñ.
Qavuşıp senmen körgeydim bir quvançıñ.

Qız:
Otırmadım men senmen qana-qana,
Sen esime tüşkende cüregim cana.

Yaş:
Ocaq-ocaq fesilgen, içi alan,
Bir tüsiñni bermeseñ, süygeniñ yalan.

Qız:
Ötme qapım öginden qayta-qayta,
Seniñ içün, qara, qalqlar ne ayta.

Yaş:
Ötmez edim qapıñdan – col burıla.
Bizimçün bu kişiler ne corıla?

Qız:
Duşmanlarım özimki, iç kim bilmey,
Aydan carıq cıldızım, qalq onı künley.

Yaş:
Duşman sekiz, dost doqız, bir cipke tiz,
Duşmanlarıñ közine inemen biz.

Qız:
Ayta bersin aytqanlar şu bolsın minim,
Kene qalqtan artıqtır körecek künim.

Yaş:
Ayırmağa isteyler tırnaqnı tenden,
Dünya doqız türlense, ayrılmam senden.

Qız:
El sözine sen dalma, men de dalmam,
Senden ğayrı yar süysem, quvanalmam.

Yaş:
Ekevmizge bir ölim, canaşa qabir,
Ne bolır da, ne qalar, eteyik sabır.

Qız:
Ekevmizge bir qabir, bir teneşir,
Eki qalp bir bolsa, kim kirişir?

Yaş:
Qalp degeni bir quştır, dünyanı kezer,
Qanatı talsa, bir cerge temel tizer.

Qız:
Temel tizmek isteseñ, men razıman,
Qanatıññı cay da kel öz arzıñman.

IV

Yaş:
Mına, selâm aleyküm, alıñ nice?
İç çıqmaysıñ qalbimden kündiz-keçe.

Qız:
Pencereniñ öginde sırma püskül,
Bir kün seni körmesem, alım müşkül.

Yaş:
Togerek seniñ mañlayıñ, alyanaq betiñ,
Özime lâyıq köremen cetme-cegiñ.

Qız:
Cetme-cetim evliya, cekkenim tüye,
Üyimizniñ qalqı da seni süye.

Yaş:
Aydı, ketseñ, keteyik, min atıma,
Dost ekeniñ bileyim, kel qatıma.

Qız:

Yeşil anter kiyemen, caraşıq, dep,
Oynap-külsem, aytalar, can aşıq, dep.

Yaş:
Baqma eller sözine – aldatırlar,
Tüpsiz qara deryada caldatırlar.

Qız:
Avuz arar köp duşman, bir söz aytma,
Taş cavsa da başıña, dost muğaytma.

Yaş:
Men sözimden iç dönmem, qarardan qaytmam,
İç adetim tuvuldır, dost muğaytmam.

Qız:
Aqşam catsam, sarsıla aq bilegim,
Catsam, tursam, Alladan sen tilegim.

Yaş:
Suvsap kel de, şerbet iç, şeptali aşa,
Köñlimni köterdiñ, ay köp caşa.

Qız:
Aveleymen, aveley, sarqaman sarqa,
İç de qalbim ışanmay, qorqaman, qorqa.

Yaş:
İç de qorqma, güzelim, uçırmam celge,
Qadiriñni bilermen, bermem elge.

Qız:
Catsam, yuqum iç kelmey, bir suv içmey,
Çıqaralmam qalpten, can vazgeçmey.

Yaş:
Boş qopqaman ögiñden iç kim keçmey,
Qayırlı qaber alğaydım, köp keçikmey.

Qız:

Ayva terek sallanır esken celden,
Uzat eliñ – tutayım, men kettim elden.

Yaş:
Asretlige yuqu yoq, tañlar atmay,
Aş batmağan tamaqqa suv da batmay.

Qız:
Sensiz dünyam qaranlıq, künlerim keçmey,
Ölecekmen dertiñden, aş-suv içmey.

Yaş:
Eki başlı üyim bar – bölecekmen,
Men de seniñ dertiñden ölecekmen.

Qız:
Qaynanam, dep anañnıñ qolın alsam,
Oñ tizine yaslanıp, yuqlap qalsam.

Yaş:
Qaynanaña kelin bol, mağa yare,
Kel bu küzde üylenip qalayıq bare.

V

Yaş:
Men bu yaqqa bir keldim, qalpten tanıp,
Qaysı dalğa qonayım, qanatım cayıp?

Qız:
Aleyküm selâm, qoş keldiñ dermi ekenler?
Çıñman selâm bergenler kim ekenler?

Qız:
Çıñman selâm taşlansıñ, qay köysiñ, caş?
Soramaq ayıp bolmasın, amanmı mal-baş?

Yaş:
Qaraq Çora köyimiz keñ uyazı (uyezdi),
Bilmem çıñman isindik, bilmem yazı.

Qız:
Aqtır köyniñ tavuğı, köktir qazı,
Bilmem caşlıq sevdası, bilmem yazı.

Yaş:
Suvda kördim süretiñ, cuvırdım yarman,
Köletkeñe acizmen, öziñe zarman.

Qız:
Peştimalım beş püskül, belimde al şal,
Köletkemni körgende, tamşana qal.

Yaş:
Sualime bir cevap berersiñmi?
Babaña quda cibersem, kelersiñmi?

Qız:
Qalq beş berse, men – altı, on berse – on beş,
Men bir cevap aytalmam, babamman keñeş.

Yaş:
Tasavurım talq boldı – keñeşeyim.
Eger razı bolmasa, ne işleyim?

Qız:
Tasavur plâvı maylı bolır, toydırmaz qarın,
Er kes özi biledir çekken zarın.

Yaş:
Tasavurman bolmadı menim işim,
Bar bolğance, yoq bolsın senday kişi.

Qız:
Birden meni qarğama, artıñnı oylan.
Örken atıp, ot bitken tentekmi, olân?

Yaş:
Eliften bege cüremen daldan dalğa,
Ya isindir, ya töñilt, cıq bir alğa.

Qız:
Ana şay bol, şaylı bol, öziñe payda,
İsingensiñ bizlerge, töñilüv qayda.

Yaş:
Colda cürsem, toz çanğıy, topraq borap,
Aptada bir, ayda dört kelmeysiñ, sorap.

Qız:
Fidanıñdan bir gül ber, keteyim, qoqlap,
Aptada bir ayda dört kelermen, coqlap.

Yaş:
Qaşlarıñ desem, közleriñ boynımnı ura,
Köz aldıma qayalıñ kele de tura.

Qız:
Avızda iman, közde nur, bette perde,
Qol tutışıp cürgeydik cennetlerde.

Yaş:
Cüregimniñ quvançı, içimniñ sırı,
Kirpigimniñ bir teli közimniñ nurı.

Qız:
Dost bolğanğa dostmandır, men bir totay,
Kene deseñ, qalbim evelkiday.

Yaş:
Kökte cıldız bek siyrek, saysañ – seksen,
Aslı insan qadrini bilmeyceksen.

Qız:
Köy içinde cüresiñ çarşıdan-çarşı,
Menim cürgen colıma qapıñız qarşı.

Yaş:
Mingen atım al ayaq, ciyren qaşqa,
Köp cürsem de, tapmadım senden başqa.

Qız:
Mingen atıñ tay corğa, yekkeniñ başqa,
Seniñ şaytip cürgeniñ alemden başqa.

Yaş:
Mingen atım cel ayaq, kestane torı,
Bermez cerden qız alar cigitniñ zorı.

Qız:
Mingen atıñ al ciyren, cıldız qaşqa,
Gür perçemiñ taralğan, süretiñ başqa.

Yaş:
Minsem, oynay atçığım, çalsam, duvlay,
Kötergeydiñ köñlimni, qaytqaydım, oynay.

Qız:
Mingen atıñ üstinde talday mayış,
Ayday bolıp bizlerge kel de qavuş.

Yaş:
Alçaq qalav kün barda etermi talda?
Qısmetimiz bolğaydı sizniñ malda.

Qız:
Üyimizniñ töbesi kirametli,
Soyım-sopım abadan, merametli.

Yaş:
Mirablap altın tizgensiñ, civanqaşlap,
Endi neday keteyim seni taşlap?

Qız:
Men cürgen coldan sen de cür, çıqmayıq çetke,
Duv bolmayıq alemge, bildirme elge.

Yaş:
Mek cürgen coldan sen de cür, çıqmayıq çetke,
Lap ketmesin alemge, memleketke.

Qız:
Mektüp yazsañ, ufaq yaz, taymasın qalem,
Kel ekevmiz cüreyik, duymasın alem.

Yaş:
Ana şay bol sen, aqız, söziñde tur,
Qaş oynatıp, selâm al, duydırmay cür.

Qız:
Azbarımda ekilir noğut, baqla,
Hatre bergen cavlığım coymay saqla.

Yaş:
Ah dep dertim tökemen öz başıma,
Cavlığıñnı toldırdım közyaşıma.

Qız:
Armut, alma, can erik, zerdali – cemiş,
Seniñ anañ kelinge bek zalım emiş.

Yaş:
Arabağa cekemen eki tulpar,
Anam deseñ, balam dep, başıñnı sıypar.

Qız:
Bir qaç kere köriştik yaqından-yaqın,
Aqılıñdan çıqarma, unıtma saqın.

Yaş:
Toy etmege aqçam yoq, üy salmağa,
Dünya menim der edim, sen kelseñ mağa.

Qız:
Aqça avuç kiridir, cuvılır keter,
Aşıqlarğa bir çalaş – o da ceter.

Yaş:
Ayttırğanda bermedi anañ, babañ,
Endi mağa bolmasın obalı gunâñ.

Qız:
Babayımdan razılıq iç bolmaycaq,
Endi bizim alımız ne bolacaq?

Yaş:
Babaña barıp calbarmam, anañdan sormam,
Buğa derler cigitlik, alarman zorman.

Qız:
Men bir kise işledim al çuğadan,
Cigit bolsañ al da qaç qarçığadan.

Yaş:
Al qadife alayım açılğandan,
Çıq, alayım qaçayım qarçığañdan.

VI

Yaş:
Qaverenki qaftanğa şal baylama.
Öziñni aruv körsetip, yar saylama.

Qız:
Qaverenki qaftanım, çorabım sarı,
Er kimniñ menday bolğaydı süygen yarı.

Yaş:
Muradımız şu edi – bu cerge kelmek,
Tanış bolıp, soraşıp, adıñnı bilmek.

Qız:
Menim adım sorasañ – ırızlı haniy.
Anañman köp lap ettim, meni tanıy.

Yaş:
Aramızda bir col bar, üyimiz yaqın,
Malsız ömür bolırmı, aytma saqın.

Qız:

Maldır cannıñ conğası, avuç kiri,
Menim içün qaranlıq içiññiñ sırı.

Yaş:
Cibereyim men quda, babañ berse,
Azbar tolı alaşa, kelip körse.

Qız:
Men kubude işleymen, qollarım maylı,
Babam qatip berecek, bolmasam qaylı.

Yaş:
Ümütim bar, men seni köndirirmen,
Qara fayton üstinde kezdirirmen.

Qız:
Çalışaman, qalq içün ürmet etip,
Babam-dedem ösmegen, faytonda kezip.

Yaş:
Ağustosta carıla pişken qavun,
Endi qatip tabayım seniñ bavıñ.

Qız:
Oqıdıñmı bir cerde, işleysiñ qayda?
Babañ yekken faytondan yoqtır payda.

Yaş:
Boyıña boydaş kelemen, caşıña caşdaş,
Kel, ekevmiz bolayıq ömürlik coldaş.

Qız:
Boyıma boydaş kelseñ de, közleriñ kökçe,
Tanımaysıñ kimseni sen öziñce.

Yaş:
Qaşlarıñ qalem sızılğan, közleriñ kömür,
Sensiz ötken künlerim saymayman ömür.

Qız:

Qaşlarım qalem sızılğan, ucları sidan,
Cavurnim tolı qulan çaç, boyım fidan.

Yaş:
Ötesiñ üyim aldından, padvor qaqıp,
Qaramaysıñ közime, cüregim caqıp.

Qız:
Ötemen üyiñ aldından ara-sıra,
Cüregime dert saldıñ, soldan cara.

Yaş:
Men quyayım, sen çelte, savırılsın,
Duşmanlarnıñ cüregi qavırılsın.

Qız:
Sen ketken soñ köyimniñ taşı taşqa,
Senmen oynap-külgenim zevqı başqa.

Yaş:
Üstiñdeki kölmegiñ etegi tar,
Men bellesem, aytacaq bir söziñ bar.

Qız:
Başıñdaki qalpağıñ dört köşe şert,
Seni süyip, özime taptım bir dert.

Yaş:
Kökte cıldız esapsız, ay tögerek,
Süyişken soñ dünyada qavuşmaq kerek.

Qız:
Yaqında sen köy taşlap keteceksiñ.
Meni kimge emanet eteceksiñ?

Yaş:
Ketsem, qaytıp kelermen, qal savlıqman,
Köziñ caşın sürte qal al cavlıqman.

Qız:

Savlıqman bar, güzelim, tez qaytıp kel,
Ağlay-ağlay köz caşım bolmasın sel.

VII

Yaş:
Mına, selâm aleyküm, men de keldim,
Sağa, meni süyer dep, köñil berdim.

Qız:
Aleyküm selâm, qoş keldiñ, açılğan gülim,
Qaysı dalğa qonasıñ, aq bülbulim?

Yaş:
İşanıçlı lapıña köñil bersem,
Aç qarınım toq bola, seni körsem.

Qız:
Ayırılmam men senden, eger ölsem,
Köterile köñilim, seni körsem.

Yaş:
Gögercinim gürildey, çavkem tişler.
Cakdan süydim men seni, baqtım ne işler?

Qız:
Kögerçinge cem septim böle-böle,
Qavuşırmız bir kün biz oynay-küle.

Yaş:
At aylanmaz bağçam bar, artı toğay,
Bir castıqqa eki baş qoyarmız boğay.

Qız:
Bir castıqqa eki baş qoyarmız boğay,
Aldatırsıñ sen meni, ayneci noğay.

Yaş:
Qız aldatqan adetim yoqtır asıl.
Öziñ sözge ustasıñ. Cüregiñ nasıl?

Qız:
Seniñ köziñ torlansa, men cılayman,
Qadirimni bilgenge altındayman.

Yaş:
Aqşam sefa, qadipe, nargüz, nane,
Sen anaññıñ kencesi, men bir dane.

Qız:
Aqşam sefa, qadipe – zevq süreyim,
Oñ tiziñe yaslanıp, can bereyim.

Yaş:
Aqşam ah dep cataman “amenti” oqıp,
Keçe tüşke kelesiñ qaranpil qoqıp.

Qız:
Ah degende cüregim carılğanday,
Seni körsem, bolaman sarılğanday.

Yaş:
Ah degende, men seni alayım qaydan?
Cürek maydan tavsildi gül çıraydan.

Qız:
Ah desem, ağuv içemen, qan cutaman,
Yastığıma köz caşım qurıtaman.

Yaş:
Aqşam catsaq beraber, saba tursaq,
Eki cürek bir bolıp, ömür qursaq.

Qız:
Catsam, castıq suvlana közyaşıma,
Adıñnı aytıp, cüremen öz başıma.

Yaş:
Avurmağan başıma bayladım cavlıq,
Sağa ömür tileymen, özime – savlıq.

Qız:
Taşman ursañ, teşilmez suvnıñ buzı.
Cigit bolğan cigitniñ qalar ızı.

Yaş:
Ah degende men seni alayım qaydan?
Köletkeñni künleymen kökteki aydan.

Qız:
Şam alaca qaptanım siypap kiysem,
Car der edim men sağa, qalbiñ bilsem.

Yaş:
Şam alaca qaptanğa şal ne kerek?
Nışanlıñ aruv bolğan soñ, mal ne kerek?

Qız:
Menim babam bay kişi, cigit saylar,
Yüz kümüşlik quşaqnı belime baylar.

Qız:
Carlı bolsın, caş bolsın, tul bolmasın,
Körgen sayın cüregim kül bolmasın.

Yaş:
Çetlevik bersem, şaltırar, alma qoqır,
Senden ğayrı kimsede közim yoqtır.

Qız:
Saba turıp, suv septim gül terekke,
Emdi siñip qalğansıñ tap cürekke.

Yaş:
Cüregime kirgensiñ atılğan oqday,
Körilesiñ közime dünyada yoqday.

Qız:
Atlas qaptan tobıqtan, qına çaç belden.
Nasibiñe bir tüştim, qaçırma elden.

Yaş:
Qolımdaki qaşığım şemşer qaşıq.
Bir körgende, men sağa boldım aşıq.

Qız:
Keteceksiñ köyimden, cıl avuşmay,
Tañrı canım almasın, biz qavuşmay.

Yaş:
Bugün ava sepelep cavun cava,
Alacaqman men seni küzge taba.

Qız:
Ah degende, cüregim içime sıymay,
Ölecekmen derdiñden, kimse duymay.

Yaş:
Egiltip üy sipirtmem, savdırmam sıyır,
Men bir daya tutayım, sen oğa buyır.

Qız:
Çaçıma monçaq taqayım – al bazardan,
Alla seni saqlasın köz nazardan.

Yaş:
Degenim degen, sözim söz, özim ermen,
Avzımdan can çıqqance, vay sen, dermen.

Qız:
Sen ekensiñ bağçamda açılğan gül,
Endi menim qalbimni öziñday bil.

VIII

Yaş:
Mına selâm aleyküm, men de keldim,
Töñilmesin ğarip can, eşitsin, dedim.

Qız:

Qoş keldiñ dep çıñlaysıñ, meni sayıp,
Kim bolğanıñ bilmiymen, etmeñiz ayıp.

Yaş:
Aptada bir, ayda eki kelermen coqlap,
Suvara tur çeçegiñ, qaytarman qoqlap.

Qız:
İncidayın cıltıray fesimniñ şerti,
Açılmaz tuman, atmaz tañ – içimniñ derti.

Yaş:
Cavrıñ capqan ciyren çaç, cel tarağan.
Oy da qıyın bola eken, col qarağan.

Qız:
Men bu cerli tuvulman – Suvbaşı Nayman,
Seniñ köziñ torlansa, men cılayman.

Yaş:
Qara ker atım aranda, at körse, ırğıy,
Ne anam bar, ne babam, cañğızman qırğıy.

Qız:
Sırımnı qalqqa bildirme, tuymasın el,
Ciberip cavçı otırma, içkiyev kel.

Yaş:
Tutqan işim bitirdim, qalmadı kesir,
İçkiyev barıp, babaña bolmam esir.

Qız:
Qarılğaç köpir ettirdim boydan-boyğa,
Sen bayramda yoq ediñ – qoş keldiñ toyğa.

Yaş:
Qara ker atım egerlep, cönedim toyğa,
Yaşlığımdan avesmen siziñ soyğa.

Qız:

Yedi derya keçsem de, qarañnı coymam,
Suvğa çayıp süretiñ, içsem de, toymam.

Yaş:
Ufaq kesken laqşağa et torağan,
Senden, bayram qaçan, dep kim sorağan?

Qız:
Ufaq kesken laqşağa pirniç qoydım.
Oğa sorav ne kerek? – ayta qoydım.

Yaş:
Manalı çıñ aytayım, manasın berseñ.
Er daim şay çıñlaşıp, oynap-külseñ.

Qız:
Aytışmağa kelgenmen, aytacaqman,
Em qonatıp, em qonay qaytacaqman.

Yaş:
Aydı davran, qıymazım, aldın köçir,
Çoqraq saylap bizlerge bir suv içir.

Qız:
Seniñ köziñ qarası – menim baqtım,
Bir körgende can süydi, iridim-aqtım.

Yaş:
Aygidi ömür degen şey, boranday tozar,
Çeçek başı otlağan künlerim ozar.

Qız:
Çeçek başı otladıñ, qamğaq qaptıñ,
Sen öziñe bolmaycaq aqran taptıñ.

Yaş:
Corıqlanğan işiñni öziñ buzdıñ,
Qanagı qırıq qarğanıñ nesine qızdıñ?

Qız:

Alayım edi başta söz? Söziñden qayttıñ.
Men de taştan tuvulman, ne muğayttıñ?

**AĞIR ÖMÜR AQQINDA ÇIÑLAR**

Ağaç cansa, kül bolır, canmasa – tüter.
Baş yazısın köz körer, ömürler öter.

Balq ete de, calq ete fesimniñ şerti,
İç aytmaqman bitmeycek içimniñ derti.

Dertime deva tapılmay, özime çare,
Qurtılğaydım dünyadan, ölgeydim bare.

Dünya degen – merdiven, eñişten qırğa,
Cetip kelgen barmı eken tasavurğa?

Dünya degen – merdiven: enmek, minmek.
Bir ömürde köp şey bar, oğa da könmek.

Ah dey, ah dey cürermiz, biz de ölermiz,
Cer bavurı suvuqtır, töñilirmiz.

Aygidi, yalan dünyalar, qanatsız künler!
Alevlenip canğan ot küllenmey söner.

Aygidi, yalan dünyalar – savuştı, savdı,
Bulut qurımay, başıma burçaqlar cavdı.

Anterimniñ parçasın curtlıqtan taptım,
Sen bergen soñ, babayım, men dert qaptım.

Ah degende, közyaşım mündir-mündir,
Taşladıñ sönmez otlarğa, kel de söndir.

Atqa piçen köp salsañ, azmay eken,
Can süygenni mañlayğa yazmay eken.

Ayttırğanğa vebalım, bergenge gunâm.
“Yazıq boldı balama”, – demedi anam.

Avuzı qıyış bolsa da, bay söylensin.

Közi soqır bolğannı kim diñlesin?

Ava açıq, bulutsız, ay qarşımda,
Dert biyledi içimni caş başımdan.

Ah degende tiriley cerge kirsem,
“Yazıq boldı”,– deycek iç yoqtır kimsem.

Yaslanğanım qarayer, castığım taştan,
Aslı baqtım yoq eken qalem qaştan.

Qart bir bayğa eş boldım caş başımman,
Yelkensiz gemi köçecek közyaşımman.

Qız bala degen qızıl ot, canar da keter,
Uzaqlarğa cibermek ölimden beter.

Dört qulaqlı qazanğa qoş avuç omaç,
Cürekte may qalmadı, içte quvanç.

Derya teren, qum salqın, meydan yalı,
Ah, bavurım, şay bolğan dünyanıñ alı.

Yeşil filcan tübinde dünyanı körsem,
Ökiniçli dünyada, ökinmey, ölsem.

Keniş capnıñ etegin qozılar otlar.
Cüregimni dert bastı, içimni totlar.

Oylansam, dünya qaranlıq – oylanmayman.
Em cañğızman, em caşman, dep cılayman.

Oynasam-külsem, qalq meni divane sana.
Toqtamay alev içindem, otlar cana.

Otırğanım-turğanım üyimniñ artı,
Ana-baba mende yoq, cüregim cartı.

Süymezime bergence, satqaydılar,
Közimni baylap, deryağa atqaydılar.

Süymezime isintip, süydirdiler,
Islı ocaqnı başıma kiydirdiler.

Fesim ketti deryağa calday-calday,
Başıma noqta qoydılar alday-alday.

Nışan şeyni ketirgen bir çal atman,
Qatip oynap-külersiñ babañday qartman?

Dünya degen – merdiven, qırq basamaq.
Oynap-külip dünyada zevq yasamaq.

Qasevetim qayaday, dertim uyday,
Aqılımnı çaçrattım tökilgen tüyday.

Er bala qırda erke at telbevi telden,
Qısqayaqlı qız bala, qısmeti elden.

Qız bala degen baqtsız qul, öksizden beter:
Baba curtın terk etip, cılay keter.

Açsam eger pencerem, celçigi serin,
Endi kimge aytayım içimniñ sırın.

Aqşam bolsa, cataman – adıñnı ayta.
Mektüp yazsañ, oqıyman qayta-qayta.

Ay tuvğandan kün tuvğan, yuqlap uyansam,
Carıq dünya qaranlıq, seni oylansam.

Bir gemide ekimiz deryağa dalsaq,
Ahret-dünya elâl et, körişmey qalsaq.

Dostımdan köp duşmanım, ot bereler,
Senden mağa ayrılıq köstereler.

Cengeñ örgen ciyren çaç, cel qayırğan,
Oñmasın da bitmesin bizni ayırğan.

Yoq irade qolımda, qateyim qana?
Duşmanlar sebep boldılar ayırmağa.

Aqşam bolsa, közime yuqu kirmey,
Canım raat bolmaycaq, seni körmey.

Mayıs kelse, kirezler qızarıp pişe,
Senmen oynap-külgenim esime tüşe.

Körmegenim köp boldı, çeçekday soldım,
Qasevetiñ köp çekip, derdiñe toldım.

Künler ayday, ay cılday körine mağa –
Bir quvançıñ körgeydim qavuşıp sağa.

Kündiz künmen öte eken, öte ayman,
Ayırıldım dosttan, dep men cılayman.

Ötemen üyiñ öginden qapıña qaray,
Körsem, küle ketemen, körmesem – cılay.

Oylanaman, oylana – qalaman ayran,
Uçqan quştan sorayman – aytmay ayvan.

Pencereme kün tiymey meyvalıqtan,
Em sarardım, em soldım sevdalıqtan.

Penceremniñ astına sarmaşıq ektim,
Aş aşamay, suv içmey zarıñnı çektim.

Küneş qondı, ay tuvdı, aqşam boldı,
Cartı cürek kene de dertke toldı.

Perçemiñni kim kesti ulqım-yulqım?
Sen aqlıma tüşkende, kelmez yuqum.

Sen tişlegen almadan men tişlermen,
Sen ketken soñ bu köyden, men nişlermen?

Resimiñ alsam elime, köziñde közim,

İç aqlımdan çıqmaycaq aytqan sözim.

Sarımsaqday sarardım, soğanday soldım,
Sarı altından sadaqa bergenday boldım.

Saba tursam töşekten, qağınaman,
Mektübiñni almasam, sağınaman.

Süygen yarın taşlağan bir vaqıt oñmaz,
Ne qadar bay bolsa da, eksigi tolmaz.

Üyge kirsem – dört divar, çıqaman qaytıp,
Otıra da cılayman, seni aytıp.

Çıqıp kettiñ köyimden, qaldım qarap.
Savlığıñ neday bileyim, kimden sorap?

Catsam, yuqum iç kelmey, dertke tolam.
Sen ketken soñ, artıñdan muğayıp qalam.

Quş qanatı quyılır qağınğanda.
Neler ilâc bola eken sağınğanda?

Qarap qaldım artıñdan qır ötkence.
Taşlar-tavlar ketkeydi, sen ketkence.

Yazsam, yazı tüşecek kollarıña.
Qarap-qarap cılayman collarıña.

Calpı papiy ayağın calp-calp basar.
Asretligiñ bek yaman, kirpikten asar.

Pencereñniñ perdesi aq ketenden,
Yaqma, meni, can dostım, bos-bötenden.

**SEVGİ ASRETLİGİ AQQINDA ÇIÑLAR**

Aştan-suvdan vazgeçtim, işten, kârdan,
Ayırıldım can dosttan, elâ köz yardan.

Aqşam ah dep cataman, ay batqance,
Adıñ aytıp cılayman, tañ atqance.

Aylandı baş, ketti aqıl, qalmadı mende,
Tenim qaldı tentirep, canım – sende.

Aqşam ah dep cataman, mektübiñ oqıp,
Keçe tüşke kelesiñ, qaranpil qoqıp.

Ay küneşten nur ala, cıldız – aydan.
Ah degende alayım seni qaydan?

Aş da nedir, suv nedir – aşayalmam.
Senden ğayrı yar süysem, caşayalmam.

Abadan, dep alçatmam, alçaq, dep külmem,
Özim süyip baş qoştım, iç töñilmem.

Köndelen köpir, caypan suv, epmen keçüv,
Sen töñilmey, men ölmey, yoq vazgeçüv.

Ya qaraman, ya qaşqa, tabanıñ taşqa,
Başqasında közim yoq senden başqa.

Degenim degen, sözim söz, özim ermen,
Avuzımdan can çıqqance, vay sen, dermen.

Beyazlı basma tobıqtan, ciyren çaç belden,
Dümbirdep toyıñ ketkence töñilmem senden.

Celkensiz gemi ötermi, celsiz tirmen?
Yedi derya ötsem de, ah sen, dermen.

İster ket sen qıblağa, ister sırtqa,
Seniñ içün tüşermen canğan otqa.

Meydan çölde bir tirmen, köçer celsiz,
Ölecekmen dertiñden bir ecelsiz.

Oyın-külki caraşır aqran-teñmen,
Eki dünya bir bolsa, ayrılmam senden.

Oñ qolıñda yüzigiñ, alqası ayrı,
Haniy de bolsa, yar süymem senden ğayrı.

Sen külmeseñ dünyada, men de külmem,
Deryalar ötip ketseñ de, iç töñilmem.

Sensiz mağa zevq aram, oyın-külki,
Ümüt etem, qolıma tüşersiñ, belki.

Derya taşqın, suv salqın, bermey keçüv.
Sen qartaymay, men ölmey, yoq vazgeçüv.

## ŞAQALI VE MISQILLI ÇIÑLAR

Mına, selâm aleyküm, batırlar, baylar,
Bizday etken faqırnı kim abaylar?

Aleyküm selâm, qoş keldiñ, baytal tepken,
Aqılıñda savat yoq, urpa sepken.

Altından araba bola eken, kümüşten arış,
Aleyküm selâm, qoş keldiñ, Seydali saruş.

Alla, başım avura, vay tamağım,
Qayerlerde cüre eken aydamağım?

Çölge çeren caraşır, qorağa keben,
Bir balağı yuqarı, birisi töben.

Ayttırsañ, babam iç bermez, anam süymez,
Menday etken dal fidan sağa tiymez.

At torbağa qoyğanım çayman mışay.
Nışanlıñnı bilemen – şamekke oşay.

At torbağa qoyğanım arpa-qavuz.
Nışanlıñnı bilemen – calpaq avuz.

Alma betiñ ay-ayman, künge pişken.
Üylengenday tuvulsıñ, bir sır tüşken.

Pencereñniñ pervazı qıyıq-qıyıq,
Seni aruv belledim, çullı mıyıq.

Pencereñni açqansıñ, capmağansıñ.
Öziñe lâyıq bir dane tapmağansıñ.

Cavun cavsa, cer cımşay, ölen öse.
Mağa köziñ tüştimi, mıyıqsız köse?

Mısqılıñnı püskül et, taq başıña,
Çetlevikni küydirip caq qaşıña.

Mor melevşe morarğan, tamır atqan,
Tabiat sağa boy bergen, aqıldan qıtqan.

Avuzıñ seniñ mögedek, moynıñ macar,
Tut betiñe cavlığıñ, tiymesin nazar.

Otız beşni ötkendir, ellidir caşı.
Tişi ötmey ötmekke, mamelek aşı.

Sıñırıñ basıp kelgenmen, otıñnı otlap,
Çeçegiñ culqıp ketermen, güliñni qoqlap.

Çengel fesiñ töbeñde avıp tura,
Qız devranıñ başıñdan savıp tura.

Aşadan kele bir kişi, cımırta sata.
Qız almağa malı yoq, aborot sata.

Ah degende, aq ciger nefes qaplay.
Yaman keskin tiliñ bar, bizday saplay.

**TAPMACALI ÇIÑLAR**

Bugün tuvğan bir bala, qırqına cetmey,
Ölgen desem, canı bar, dünyadan ketmey.

Aydır onıñ manası, bilgenler aytar,
Qırqına cetmey, otızda daim qaytar.

Eki egiz qoçanay emdi anasın,
Öliden tiri tuvarmı, ber manasın.

Eki bayram arası – arpemen qadir,
Öliden tiri tuvacaq cımırtadır.

Eki egiz qoçanay emdi anasın,
Cayrap catqan çeçekniñ ber manasın.

Eki egiz qoçanay – ötemen kündiz,
Cayrap catqan çeçekniñ manası cıldız.

Ayaq betten suv içer, baştan qozlar.
Manalı çıñ aytayım, tapıñız, qızlar.

Ağuv derler, zeer derler, biber derler,
Ayağından suv içken aşlıq derler.

Bir capraqsız yeşerir, cavunsız öser,
Nedir onıñ manası – künsiz pişer?

Çeñgel fesiñ çekeñde, qaftanıñ çüyde,
Cavunsız, künsiz qız öser salqın üyde.

Sekiz canlı, dört cansız, eki aylanma,
Şu bir çıñnıñ manasın köp oylanma.

Sekiz canlı – ögizdir, dörti – moysa.
Eki aylanma – tegerçik, taptım aysa.

Başı qaşqa, qanatı aq, moynızı çıbar,
Ayağı sarı qartal quş, o kimden tuvar?

Başı qaşqa – aydır o, çıbarı – cıldız,
Ağarıp atqan tañdır o, sarısı – kündiz.

Yetmiş eki torı at, yüz seksen çal at,
Mıqıman nalı qaç eter, esabın ayt.

Altı biñmen biñ bir yüz mıqıman nalı,
Aqılıññıñ tereni, tiliññiñ balı.

Üç yüz altmış sığırçıq, qırq sekiz çil,
On eki turna, dört aqquş, oylan da bil.

On eki ay, dört mevsim, qırq sekiz cuma,
Üç yüz altmış kün kele aqılıma.

Kökten engen üç meyva, nurdan peyva,
Ekevi kök yüzinde, birisi qayda?

Ağustosta cıyarlar pişken qavun,
Ekevi onıñ ayman kün, birisi – cavun.

Manalı çıñ aytayım, manasın tap:
Qarçığasın qalamay, töbesin cap.

Qarçığasız cabılğan qabirmi eken?
Oğa kirgen öz-özin tanırmı eken?

Topraqtan suv içer, künge pişer,
Hatırlasañ, lezeti esiñe tüşer.

Topraqtan suv içken, künge pişken,
Qavun-qarpız bolmasın esiñe tüşken.

Qabdalsız eger, başsız at, cürer colsız –
Bu dünyada ekev bar atasız-ulsız.

Bu dünyada atasız aymen, kündir,
Qayırlı tüşni körsetken qadir tündir.

Suv sığırnıñ qaymağı beder-beder,
Tegerçiksiz col cürgen, oğa ne der?

Qayasan aldı kök toğay, qurnaz noğay,
Tegerçiksiz col cürgen gemidir buğay.

Qış üydedir, yaz çölde, yoqtır curtı,
Ayağı sarı, moynı ala, siyadır sırtı.

Qarılğaçnıñ qanatı, aqquşnıñ teni,
Qalbimden çıqarmam, unıtmam seni.

**YAŞLAR TARAFINDAN AYTILĞAN ÇIÑLAR**

On parmağıñ on altın, tırnagıñ kerbar,
Seni tapqan anayğa cennette cer bar.

Aq pamuqtan aqsıñ sen, qoyandan saqtsıñ,
Qoyın cepke qoyğanday gomalaqsıñ.

Çeçek desem – çeçekday, gül desem – gülday,
Şırıldaysıñ ögimde aqqan suvday.

Tilki tonım deñişmem cez-baqırğa,
Sen dülberni bermezler men faqırğa.

Süretiñ körgen sırtıñdan aylanıp ketmez,
Senday etken dülberge kim köz etmez?

Qara ker atım, qara ker, qap-qara ker,
Qızda köñil bolmasa, cigit qater?

Üyim aldı bağçalıq, artı taş col,
Quruvlı tezya başında şorbacı sen bol.

Mavı anter tobıqtan, qara çaç belden,
Qızğanaman men seni esken celden.

Qaş da sende qaytanday, köz de kömir,
Sensiz ötken künlerim saymayman ömir.

Orta çelek çaypalmaz, tökilse – tolmaz,
Dünya kezip yar süysem, sendayın bolmaz.

Qarağa qara caratmaz şert bolmasa,
Tevekel cigit ah demez, dert bolmasa.

Men körgende çipçe ediñ, bolğansıñ perik,
Eki betiñ nar alma, pişken erik.

Otırğan üyim dört köşe, pencerem şişe,
Oynap cürgen qızlarım esime tüşe.

Lâlemi eken, gülmi eken qorama bitken?
Şavlesi bar, özi yoq, qarasam – ketken.

Ayday, ayday, ne anday? Macar ayday.
Bek maqtaylar şu qıznı, köreyik, qayday.

Selbi terek sozılıp keter boyğa,
Aslı avesim bar edi sizniñ soyğa.

Alma betsiñ, aruvsıñ, kiçkenesiñ,
Bir keçede tüşime üç kelesiñ.

Ayday mañlay astında beyaz betiñ,
Öldire de, tirilte qıyafetiñ.

Alma betiñ allanğan, dallanğan qaşıñ,
Aqız, sağa ne boldı – aylanğan başıñ?

Anteriñniñ örnegi on yedi türli,
Qaşıñ qara, fidanım, közleriñ sırlı.

Batayımmı deryağa, qalqanımmı?
Quvançıñ körmey collardan qaytayımmı?

Beş yüz, beş yüz qoşarman, biñ etermen,
Qaçan da bolsa, başıña men cetermen.

Gül bağçaña barayım, güliñden gül ber,
Qoqlay-qoqlay qaytayım, esmeri dülber.

Dal fesiñniñ töbesi quş qonğanday,
Şay bir aruv qızçıqsıñ dost bolğanday.

Dalğalı derya üstinde kezer qayıq,
Sen ay bolsañ, men – cıldız, qavuşayıq.

Közge savap bola dey, güzel körgen,
Aşıq ğarip sayıla artıñdan cürgen.

Kökte cıldız esapsız, cerde – ölen,
Kögercinday gürildep, bülbülday söylen.

Suvsap kelip suv içsem bal çanaqtan,
Eki siypap, bir öpsem al yanaqtan.

Göncelengen çeçeksiñ, yazıq solsañ,
Cibereyim bir quda, razı bolsañ.

Salıdan salı sekiz kün, kelmedi kiyatıñ.
Aygidi seniñ tal beliñ, tabiatıñ!

Çaçıñ örseñ, çaçağın qayırıp taşla,
Qaysımızğa aytasıñ, ayırıp taşla.

Salqım yüzim közleriñ, nar alma betiñ.
Qana, qaçan körermen merametiñ?

Suv cağalap otırğan, qalav tizip,
Çıqsa, kadâm, qarşıma qaşıñ süzip.

Suvsap kelip suv içtim aq şişeden,
Saylap aldım bir cıldız sırt köşeden.

Seniñ köziñ torlansa, men cılayman,
Uçqan quştan başıñnı qorçalayman.

Sen qır cerniñ boğdayı, men suv arış,
Aves etseñ soyıma, kel de qavuş.

Taş çabdırsam, cetecek – köyiñ cuvuq,
Baştakiday tuvulsıñ – qalbiñ suvuq.

Tüpsiz qara deryağa taşladım qarmaq,
Kelermi, aqız, eliñden can qurtarmaq?

Aqlı basma qaftanıñ etegi beden,
Elmaz betiñ sararğan, elemiñ neden?

Alem ötken köpirden, qalq ötken coldan,

Nasibiñe bir tüşken, qaçırma qoldan.

Aştan-suvdan vazgeçtim, işten, kârdan,
Ayırıldım can dosttan, elâ köz yardan.

Aygidi, menim caşlığım, boranday tozdı,
Çeçek başı toplağan künlerim ozdı.

Abadan dep alçatmam, alçaq dep külmem,
Özim süyip baş qoştım, iç töñilmem.

Oñ qolımda kemane, solımda dare,
Aylandırıp qarayman, iç bolmay çare.

Baylayımmı başıñnı, şay tursınmı?
Yoqsa seniñ caş başıñ zevq sürsinmi?

Bağça içinde bir fidan, açılğan gönce.
Cevabıña bütün bol, taylanma ance.

Beyazlı basma anteriñ, vay örnegi!
Sen bu üyniñ çeçegi, men – teregi.

Beyaz kiymek bek aruv, al bazardan,
Anañ seni saqlasın köz nazardan.

Balaban bağça içinde teren avut,
Tamşandırıp, qız bermez sizniñ zavut.

Bağçalarda baqırır ebabil quş,
Men merdiven bolayım, sen sarq da tüş.

Yeşil eken caprağıñ, al eken güliñ,
Şeker eken eriniñ, bal eken tiliñ.

Körseteyim bir derya – yalda da cür.
Kirpigiñe toz qonmaz, üstiñe – kir.

Aşasañ, alma bereyim, çaynasañ – saqız,
Köp oynadıq, köp küldik, elâl et, aqız.

Cengeñ örgen ciyren çaç seksen eki.
Ayat doqsan türlense, sen menimki.

Qolımdaki yüzigim taşı elmaz,
Dünya saylap yar süysem, senday bolmaz.

Sen ekensiñ bağçamda açılğan gül,
Endi menim qalbimni öziñday bil.

On parmağıñ on altın, irili-ufaqlı,
Murat etsek, bolırsıñ bizim yaqlı.

Qoramızğa otırttım badem terek,
Qoñşı qızı bolğan soñ, cat ne kerek.

Çelebi Eli, Cuma Eli, Terekli Caylav,
Bildirmeden başıñnı bu neday baylav?

Anavı qırnıñ artında aşlığım bar,
Alar edim men seni – caşlığıñ bar.

El sözine qaramam, böten aytmam,
Başıma taş cavsa da, sözimden qaytmam.

Qaş qarağa çetlevik küydiresiñ,
Öz tiliñmen öziñni süydiresiñ.

Tabaldırıq kiygensiñ, qolıñda sele,
Körgen sayın men seni körgim kele.

Çeñgel fesiñ çekeñde avup tura,
Qız devranıñ başıñdan savup tura.

Qarardan oquv oqımam, oqısam – ezber,
İsindirip taşlama, yarın söz ber.

Qaşıñ kerme, şay aruv, çaçıñ belden,
Qızğanaman men seni esken celden.

Qız körmesi bayramda, cıyında, toyda,
Avesligim bar menim sizniñ soyda.

Qarağan köziñ süyeyim, aytqan söziñ,
Aşıñ-suvıñ kerekmey, aygidi öziñ.

Qaşıña qara caqarsıñ, küydirirsiñ,
Öziñni yosma cürsetip süydirirsiñ.

Qalbimni añlasañ, kelersiñ epke,
Sen bir elmaz parçası – kim salmaz cepke?

Qaranfil köz, qaytan qaş qalpten ketmey,
Uçqan quştan cibersem – selâmım cetmey.

Tavda tuvdım, tavda östim, at atlandım,
Aqız, seniñ dertiñe köp qatlandım.

Qara qaşıñ caraşa aq mañlayğa,
Oşataman men seni tuvğan ayğa.

Cavrıñ capqan ciyren çaç bel buvardan,
Balq! ete de çıqasıñ küntuvardan.

Cavrıñ capqan ciyren çaç külte-külte,
Dost bolğanıñ bileyim, cavlığıñ silte.

Çekinme menden, güzel qız, cürermiz bavsız,
Eviñe qatip barayım bir sıltavsız.

Cuma küni başıñ cuv, çaçıñ telle,
Aqşam qapıñ qaqılsa, tek men belle.

Cavun tiymez iyıqqa, qar tiymese,
Egilip cigit rica etmez, can süymese.

Cetemen cerge sançılsa, tañ tez atar,
Anañ siypap östirgen babañ satar.

Süyseñ meni, candan süy, süyme tilden,

Ayırılğan talq bolsın senday gülden.

Körinişge güzelsiñ, tileymen savlıq,
Dostlıq artsın, bağışlap ber bir cavlıq.

Caşlığımda qoy baqtım, ızım qaldı,
Şu maallede bir qızda közim qaldı.

Aylanayım, der edim, aldımda qır bar,
Men aylanıp kelgence seni alarlar.

Yarım oqqa et aldım, astım ısqa.
On eki müçeñ bek aruv, çaçıñ qısqa.

Köy aldında çağala suvğa dala,
Köyiñizde bir qız bar, aqılım ala.

Bir kiçkene üyim bar, cay da totır,
Kögercinday gürildep içinde otır.

Çörelekmen, Çöñgelek, vay Taqılım,
Törde otırğan töre qız aldı aqılım.

Aydı, dülber, davrançı, beliñni buvçı,
Bir qarañğı künime ay bolıp tuvçı.

Kökte uçqan quşlarnıñ bülbulisiñ,
Bağ-bağçanıñ melevşe, sumbulisiñ.

Altın çekken terazeñ darasından,
Aylanayım köziñniñ qarasından.

Men bu cerge bir keldim, bunman eki,
Köre-köre köz tanış bolırmız, belki.

Açılıp turğan bir gülsiñ, tek solmasañ,
Men dünyanı qateyim, sen bolmasañ?

Qaşıñ seniñ qaytanday, bel kemane,
Em güzellik bar sende, em zemane.

Başıñ töben ala da moñ tartasıñ,
Kimler içün qalbiini qarartasıñ?

Arman-arman ot caqtım ocağıñda,
Alla canım alğaydı qucağıñda.

Qarap qaldım artıñdan, küneşsiz küydim,
Talday beliñ mayışıq, cürişiñ süydim.

Altın tabaq üstinde filcanımsıñ,
Aydan, künden qızğanğan bir canımsıñ.

Aqiqat menim qalbim, aqtır qardan,
Seniñ içün özimni atarman yardan.

Sarı şınlım tomalaq, şaylı bala,
Körgen sayın başımdan aqılım ala.

Ay on beşte balqıldar, otızda tuvar,
Senday etken dülberge qavuşqan oñar.

Köyime köyiñ mecadaş, arada otlaq,
Peşembi, cuma col qara, kelermen mıtlaq.

Çıbırtma qaşqa, al torı, terbetme ışlap,
Men köyiñe barğaydım, qalğaydım qışlap.

Aqız, çaçıñ bek uzın, ucı külte,
Men şımardan añlamam – cavlıq silte.

Köndelen colğa mingen soñ, köyni ötken soñ,
Aygidi medet, tev dersiñ, men ketken soñ.

Köterildi qoy-qozı, savdı arman,
Egerekten malım bar, qızdan zarman.

Kemaneniñ kirişi, dareniñ zili,
Sen bolğaydıñ üyimniñ açılğan güli.

Köp körişken tuvulmız, sır bilişken,
Qana qayday bola eken sizge ilişken?

Suvday seni çaypamam, kirday sıqmam.
Gülday sıypap tutarman, hatiriñ cığmam.

Tabaldırıq, tar soqaq, toz-topraq,
Sen gül bolıp açılsañ, men capraq.

Şemşer qaşıq içinde qaynar qanım,
Ya ber menim muradım, ya al canım.

Qoy etinden qavurma, tüyden pasta,
Oñ tiziñde catayım, on ay qasta.

Qolımdan quşım uçırdım oñ tarığa,
Esmerini deñişmem aq sarığa.

Qara qaşıñ astında kirpigiñ selper,
Caraşıqlı cürişiñ, kesimiñ dülber.

Qara cünden eteklik kiygensiñ öziñ,
Qaytanday qara qaşıñ bar, kömirday köziñ.

Qız demesi qırq çeçek, otız bir lâle,
Sen anañnıñ kencesi, men bir dane.

Qadife fesiñ töbesi, çember-çember,
Kök kögercin bolayım – qolıñdan cem ber.

Qara qaşıñ astında qaltıray köziñ.
Quyıp cavğan cavunday şuvulday söziñ.

Qızıl çabaq qavuşır otday bolıp.
Pencereñe bararman çotday bolıp.

Erten-aqşam tüy şorba, üylede qavun,
Endi qatip tapayım qıznıñ bavın.

Erten tursam, ayağım şu yaqqa tarta,

Bilmem bizim muabbetlik kün-künden arta.

Qız bala degen qır çeçek, salqın cer süyer,
Vaqtında cavun cavmasa, canar da küyer.

Avelep kelip men qondım selbilerge,
İçim dertin aytayım sen dülberge.

Qapım açıq, törim boş, töşevli minder,
Anayım çıqar qarşıña: "Qoş keldiñ!" – der.

Cañğızğa cala köp bola, dülberge – duşman,
Qaraldıñnı qorçalap cürgen quşman.

Mağa duşman bolğan köp, dost tapmalı.
Bermey mağa bay qızın, ne yapmalı?

Bir uzın çaç dülberge canıp-küydim.
Kimler mağa dost eken, şimdi duydım.

Samay çaçıñ köpirgen basıp kiy fesiñ,
Qaynanañ seniñ bek atik, cıydırır esiñ.

## QIZLAR TARAFINDAN AYTILĞAN ÇIÑLAR

Men babamda bir dane qafeste quşman,
Aldımda cetken ağam bar, daa bek caşman.

Cavlıq ber de yüzik al, pey bolıp qalsın.
Eşitkenler ah desin, körgenler cansın.

Sırttan çıq da, qıbladan öt, kervanım,
Dünya malına bergisiz qız devranım.

Bağladığım sarı şal, kiydigim al,
Ep de bunday cürerim. Begenseñ – al.

Ah desem, qalp qarara, köz torlana,
Seni körsem, cüregim ortalana.

Aylandı baş, ketti aqıl, qalmadı mende,
Tenim qaldı tentirep, canım sende.

Temir taraq qolımda, cün tarayman.
Bugün-yarın keler, dep col qarayman.

Oqığansıñ ocada, bolğansıñ soqta,
Bir musapir etermen anam coqta.

Evimizniñ öginde selbi terek,
Baba kölge bola eken, ana – cürek.

Baylar kiyer mest, kaloş, dublinka ton,
Esir bolıp cürersiñ olarğa soñ.

Bayğa barsañ, quvanıp körmezsiñ qunaç,
Ondan aruv üyimde qatıqlı omaç.

Körilmeysiñ közime, cüresiñ qayda?
Eşittim, toyıñ bolacaq tuvacaq ayda.

Yazılğan yazım silinmez, taqdirim qaytmaz.
El sözine qarasañ – neler aytmaz.

Sen çalaşqa kelgende, tay soyarman,
Qaşıq aşı pişirip, may qoyarman.

Eki başlı üyimniñ ortası dolap.
Menden sağa payda yoq – cürme sorap.

Beyaz peştimal aldımda – sıyır savdım,
Mıtlaq seni endigi özimki sandım.

Men bir altın maqasman büklendim belden,
Cigit bolsañ, çıldam cür – al kettim elden.

Otıra da, cılayman üy sırtında,
Quş yuvada qalarmı, qız – curtında.

Men bir elmaz parçası, taş tiyse, sınmam.
Cavunlı selmen irimem, qarman tınmam.

Sen odada soqtasıñ, köyde molla,
Menden sağa payda yoq, başqasın qolla.

Cavçı degen oñmasın, bergen babam.
"Yazıq boldı balama", – demedi anam.

Çaynap bergen anaylar, çayqap catqan,
Tüysiz qara deryağa oylamay atqan.

Cay qanatıñ, salqın et, ten solmasın,
Köp oynadıq, köp küldik, untılmasın.

Yapışsam sağa ziftdayın, qırsañ – ketmem,
Şay bilirmen qadriñni, qalqday etmem.

Üyge kirsem – dört divar, çıqaman qaytıp,
Otıra da, turaman sizni aytıp.

Atqa minse, arslanday, tüşse – töre,
Aslı özi asıl caş mağa köre.

Ay tuvsa – ayaz bolaken, kün tuvsa – beyaz,
Süymegenden ayır da, süygenge yaz.

Oylansam, dünya qaranlıq, pikir etsem,
Menim alım ne bolır, sen de ketseñ?

Qara tavda çal atım, çölde qoyın,
Saylap aldım cigitniñ aruv soyın.

Cılamayım, canmayım, desem de, bolmay,
Sensiz menim dünyada eksigim tolmay.

Köterilgen kök bulut cavmağa tura,
Qız devranım başımdan savmağa tura.

Qana qatip canmayım cayğanıña,
Cigit bolıp söziñden tayğanıña.

Eki qolıñ bem-beyaz – cebiñe sıymay,
Ölecekmen derdiñden – kimseler duymay.

Ayta bersin aytqanlar, turmışım bozmam,
Bosağası altından, deseler, qızmam.

Qamıştan qaşıq sırladım, tellemedim,
Yaşlay başım urılır bellemedim.

Cavrınım tolı siya çaç, ucı ayrı,
Başqasında közim yoq senden ğayrı.

Ah degende men seni alayım qaydan?
Cürek maydan ayrıldım, gül çıraydan.

Canıqlı cürek cazma içer, qatıqnı toğıp.
Endi kimge yar deyim, köñlimni sökip?

Bazarda alma satılır, gemide – hurma.
Tögerekke köz atıp, boynımnı urma.

Altından köpir yasatsañ, üstinden cürmem,

Etekmen aqça körsetseñ, pul qadar körmem.

Azbarımda ekilir noğut, baqla.
Hatre bergen cavlığım coymay saqla.

Anañ anam bolğaydı, qardaşıñ – qayın,
Ekevmizge bu cerde bir köz aydın.

Bağçalarda gül cıyıp, itburın tutma.
Köy içinden yar süyip, meni unıtma.

Kün qarşığa kelgende tamam üyle,
Seniñ qarañ coyılmay, kirmem üyge.

Kündiz künden qorıyman, aqşam aydan,
Ah degende alayım seni qaydan?

Kölmegiñni kim tikti manişkalı?
Olân, seni tapıyım – aluştalı.

Kel perçemiñ tarayım, tegizleyim,
Perçemiññiñ ucına pul tizeyim.

Küçük Assman Büyük Ass, arası yaqın.
Birevlerge mektübim tiymesin, saqın.

Men anamnıñ kencesi, saylatırman,
Al torı atnı ahırğa baylatırman.

Mingen atıñ begendim – ciyren qaşqa,
Kelecegiñ oylan sen başıñ caşta.

Menim babam bay tuvul, orta qarar,
Otız eki dukatnı qatse sayar.

Ölige cılav caraşır, toyğa – oyın.
Baba curtın talq etip, üylenmek qıyın.

Perçem perçem üstinde taramaysıñ,
Unıttıñ endi bizlerni – qaramaysıñ.

Pencereniñ şişesi, iskencesi,
Men anamnıñ bir dane qız – kencesi.

Sepelep turğan cavunman, aralaş qarman.
Sen nerde ah deseñ, men de barman.

Sigarçigiñ oborot, tütüniñ “Yalta”,
Oy ayneci tiliñ bar, zaparta salta.

Sadefli kürsi üstinde şemidanım.
Aqılımnı sen aldıñ, dal fidanım.

Sekiz castıq, bir minder, cetermi küçiñ?
Aqranlarıñ uy boldı – canmaymı içiñ?

Qalq aytar dep mep aslı cürmeyimmi?
Can süygen soñ çaresin körmeyimmi?

Babam kiygen tin tonnı mırzalar kiymey.
Neday sağa barayım, canım süymey?

Qaş qarağa avesmen, köz elâğa.
Süymegenge berse, qara belâğa.

Qarağa beyaz caraşmaz, kiy başqasın.
Menden sağa yar bolmaz – süy başqasın.

Qaya Astı, Keñ Toğay, qıblası – Züye,
Qalq ne dese, ne desin, can seni süye.

Qapıstada qoçan bar, almada çigit.
Bilalmayman sen qaysı köydensiñ, cigit.

Ceviz bersem, şaltırar, yüvez qoqır.
Mogedegiñ toñqaytıp, qayaqqa oğır?

Altın taqsam, taqarman, pan iç taqmam,
Senday etken soyına aylanıp baqmam.

Küneş qırğa qonğance qarap qaldım.
“Qayt artıña”,– demege qalqtan uyaldım.

Kün tuvıştan kün tuvar qapıññı sızıp.
Men taqdirsiz bolırman, yazıññı buzıp.

Kerekmey mağa Vaqıfnıñ keñ balağı,
Ondan aruv köyimniñ dañğalağı.

Kündelikke kiygenim aqlı basma.
Qalq ne dese, ne desin – qulaq asma.

Ah dep içten canaman, vay men ğarip!
Bir kimsege aytmayman, tilimni carıp.

Otıra edim, oy taşlap, yüzerlik caqıp,
Keldi qara qaberiñ, suvday aqıp.

Kökte uçqan quşlarnıñ közleri moñdır.
Qanatlanıp uçayım – tiziñe qondır.

Kündiz künmen öte eken, öte ayman.
Ayırıldım can dosttan, dep cılayman.

Tuvğan ağa yoq mende, can basqan cenge,
Kimge ışanıp basayım ayağım keñge?

Keçeler uzaq, oylanıp, yuqum kelmey,
Saldıñ içke sen bir dert, kimse bilmey.

Köy içinde cüresiñ, közim sevde,
Quvnağıñ körgen oñmasın, süygiñ mende.

Küz ketken soñ qış keler, sen toñarsıñ.
Taşlap ketseñ sen meni – qayda oñarsıñ?

Quvnamadım, qız bolıp, çaçım tarap –
Otıra da cılayman, collarğa qarap.

Siz bir kelgen musapir aybet, qıybet,

Caraşıqlı çeçeksiz, cıyınğa ziynet.

Ay tögerek, kün calpaq, saraylar alçaq.
Men ketken soñ çaçıñnı kim taraycaq.

Qara ker atqa aq cabuv, qara köz nail,
Qalq ne qadar aytsa da, men sağa qayıl.

Çalqa tüşip, deñizde çalt yaldaysıñ.
Madam, meni süymeysiñ – ne aldaysıñ?

Soñki peşman er vaqıt başqa duşman.
Sensiz şimdi qanatım qırıq quşman.

Duşmanlıqman cigitim elimden qaçtı –
Cüregimde bu dert köp caralar açtı.

Eger süyseñ kerçekten, quda colla:
Duşman cüre artımdan, meni qolla.

Duşmanlar menim özimki – ayta da dilley.
Aydan carıq cıldızım – qalq onı künley.

**ÇEŞİT VAQITLARDA AYTILĞAN UMUMİY ÇIÑLAR**

Caşlıq başqa bir keler – eki kelmez,
Bu caşlıqnıñ qadrini köp kişi bilmez.

Derya çetten bılanır, ortalan tınar.
Qalp degen – bir şişe: şıñğırdap sınar.

Sarımsaqnıñ sabağı, soğannıñ zarı,
Asretine qavuşır baqtı barı.

Cavunlar cava turğaydı, lâleler solmay.
Çıqarayım aqıldan, desem de, bolmay.

Suvda bolır balıqlar aşlaması.
Qolay tuvul, yar süyip, taşlaması.

On eki türli örnek bar al cavlıqta.
Oynayıq da, küleyik can savlıqta.

Ekindi-aqşam arası – at bazarı.
Aqqan suvnı toqtatır qız nazarı.

Aq çağala, kök papiy adada qozlar.
Toyımız qaçan bolacaq, totay qızlar?

Ana degen – bir quvanç, baba – direk,
Kül bola da keteken bu gür cürek.

Bağça baylıq – bir aylıq, ekin toqlıq.
Caşlıqta ölim körmeyim – qartlıqta yoqlıq.

Qız degeniñ qıdırlez lâlesi eken,
Oquv degen – cigitniñ qalesi eken.

Ay top keten, top keten toqığanğa.
Üzip canım berermen oqığanğa.

Aylanması altı aylıq, col cürmesi,
Dünya malı etecek bir körmesi.

Ayta bersin aytqanlar, çeker lâim.
Sen bolğaydıñ qarşımda, tuvğan ayım.

Öksizniñ boynı burıla, torlana közi,
Qayda barsa, aqiqat aytqan sözi.

Belimdeki quşağım buvdan-buvdan,
Aslı sağa qız bermem bu uruvdan.

Eger seni oylasam, aylana başın,
Caqtı meni, candırdı qara qaşıñ.

Qoramızğa çaçılğan qara baqla.
Menim aytqan sözlerim içiñde saqla.

Menim köyim sorasañ – tav artı Semen,
Quda bolıp ketermen men de senmen.

Aramızda otlaq bar, köyimiz yaqın,
Bir quyıdan suv içtik – unıtma saqın.

Başıñ asıp cüresiñ, küniñ tarmı?
"Ayırayım yareñden" – degenler barmı?

Oynağanman, oynasañ, külgenmen, külseñ,
Bu dünyanıñ zevqını şaytip sürseñ.

Tatar aşı yasayman, qaşım kerip,
Qayın bikeñ bolayım, qardaşım berip.

Quraqşığan metiyniñ qırşavı atqan.
Qaysıñızsız utanmay sozılıp catqan?

Qararıp kelgen qara bulut cavmay ketmez.
Quda degen imansız almay ketmez.

Cigit sını celkeden, qız – mañlaydan.
Oy aytasıñ cevapnı til-tañlaydan.

Portaqalnıñ lezeti, vay qoqusı!
Ne de tatlı bola eken tañ yuqusı!

Qız bala üyniñ çeçegi, açılsa – güli,
Uçar keter anaynıñ aq bülbuli.

Cavundan soñ cer yüzi yeşerip keter.
Ölçep-biçip iş etken muratqa ceter.

Musapirge – qoş keldi: odağa tüşsin.
Musapir sıyı – çay, qave. O da pişsin.

Sevdanıñ beti sarı bolır. Eksilmez betten.
Özegi tartar, qarnı açmaz qasevetten.

Aqtır köyniñ tavuğı, köktir qazı.
Bilmem deli sevdalıq, bilmem yazı.

Buzavlar – sıyır, qozlar  – qoy, qulınlar – biye,
Dünyağa evlât kelgenin er kes süye.

Aşıqlıqnıñ aldı aruv, soñı yaman.
Bermesin duşman başına... aman, aman!

Çoban kiygen çontıq ton – maylı bolır.
Anañ alğan qızçığı şaylı bolır.

Çoban soyar bir toqlı, sefasın sürer –
Soqta degen sumalaq tilenip cürer.

Üç aylanmay iç qoymaz çoçamiy erek.
Süyişken köp dünyada, qavuşqañ siyrek.

Terazege teñ kelmez tişlengen alma.
Ola turğan cıyından asla qalma.

Teren quyığa taş atsañ – çıñğırday keter.
Uzaq cerge qız berseñ – cılay keter.

Teren quyığa taş atsañ – çıñğırday keter.

Dostıñ bellep, söz aytsañ – duşmanğa ceter.

Sevda-sersem kim bolmaz, aşıq ğarip?
İçimniñ sırın aytayım, tişimni carıp.

Seniñ cürgen colıña al cayarman,
Er bir cerde hatiriñ şay sayarman.

Sem tişlegen almadan men de qapsam.
Sayıp-süyip cürerdim, çaresin tapsam.

Siydane köz sıyırçıq, mavı köz torğay.
Oñğan qulnıñ balası senday bolğam.

Süyerim – seksen caşasın, dostım – doqsan,
Cumsam – közim aldında, açsam – yoqsan.

Perşenbe bir, salı eki, çarşenbe üç,
Sözleriññiñ manasın bilmesi küç.

Iyıqqa cavun iç tiymez, qar tiymese,
Tevekel şımar bolırmı, can süymese?

Özi taşqan deryanıñ özi qaytar.
Dost ağlatır, köziñe qarap, aytar.

Ah degende aq diger, körine bavur,
Degenimday bolmadı bu tasavur.

Kül tobege kül tökseñ, qağınaman,
Bir kün seni körmesem, sağınaman.

Körsem, közim quvana, cüregim cana,
Süydim seni cürekten, diqqatıñ qana?

Kögercinim uçırdım köyiñ betke,
Menden barsañ, köp selâm şu asretke.

Kögercinge cem septim böle-böle,
Qavuşırmız, inşalla, küle-küle.

Merdivenden cıqıldım, qayırıldım,
Ayrılmaycaq yaremden ayırıldım.

Mektüp yazsañ, ince yaz, sızmasın qalem,
Siyrek-siyrek yazayıq, duymasın alem.

Sağınsam, suvlar ötemen, saz ile balçıq,
Ölsem, közim ketecek cumılmay açıq.

Suvsap kelip, suv içtim, urtladım lay,
Peştimalım ters cayıp, cüremen cılay.

Al alayım, alayım, allanayım,
Al gül bolıp, curtıñda sallanayım.

Oñ qolıñda kögercin solıña qonsın,
Car tutqan, dep eşittim – qayırlı bolsın.

Meydan colda celtirmen köçer celsiz.
Ölecekmen dertiñden bir ecelsiz.

Sekiz sıra sidane bir bilekte.
Kel ekimiz bolayıq bir tilekte.

Qatlançıqlı köbete, çilterli tava.
Men yaremni körgende cüregim ava.

Kökte turna sesi bar, cerde – tuzaq.
Qalpler bir bolğançün köyler uzaq.

Asqar, Qoçan, Piyala örişimiz,
Er kün bayram, er kün toy cürişimiz.

Töben qarap, qol siltep cürişiñ süydim,
Qarap qaldım artıñdan, küneşsiz küydim.

Ah degende cüregim carılğanday,
Körgen sayın bolaman sarılğanday.

Dünya bir yaq, sen bir yaq, şay sanaman,
Qaramağa közimden qızğanaman.

Sabır tübi sarı altın, sabañız qayır.
Ya isindir, ya töñilt – arasın ayır.

Cavun cavsa, qaq turar, soqaqlar seller,
Oynayıq da, küleyik, aqran-teñler.

Qıbladan çıqsam, ayağım sırtqa tarta,
Körgen sayın isinip muabbetlik arta.

Süymegenge süykenmem, evalla etmem,
Süyerimni muğaytıp, bir yaqqa ötmem.

Kök kögercin gürildep, kökten öter.
Bu sevdalıq bizlerge ölimden beter.

Aytar alem, aytqanlar günamnı alar –
Oynağanım, külgenim camıma qalar.

Kök kögercin kök bola, çaqırsam – keler,
Car sevdası müşkül şey, çekken biler.

Çaçağıma quş qonğan – küşkişleyim.
Menim yarem üylengen – men nişleyim?

Sarı kâğıt üstinde çeçekli poşı.
Bizim köyniñ qızları cennet quşı.

Penceremniñ tübinde al gül açqan,
Kaday, sağa ne boldı? Çırağıñ qaçqan.

Şañğır-şuñğır eleken, baqır quman.
Aydı, kadam, keteyik laqırdıman.

Pencereniñ pervazı elden artar.
Bu dülberlik bizlerge soydan tartar.

Caraşıqlı köyim bar, oñ biter çınar.

Süygenine qavuşqan ölgence oñar.

Cılağan közde bola eken qanlı perde.
Qaydımnı çekken can dostım ne cerlerde?

Çarıq bavım kösele, çarığım qayış.
Bay degende yoq eken hatir sayış.

Köp körişsem seliqam salarman sağa,
Davullı toy caraşır senmen mağa.

Köterildi kökçe bulut, açıldı cel bet.
Asretlikke men köndim – çekermen, elbet.

Kimseden aqıl soramam – col tabarman,
Kimmen ömir etsem de – seni añarman.

At mingeniñ tuvuldır, ton kiygeniñ,
Talap etseñ, tabılır can süygeniñ.

Tostaqanda qatığıñ, kübide mayıñ.
Bir cıldızğa zar ediñ – tuvdı ayıñ.

Qarılğaç, qırğıy, aq çolpan bizler kördik.
Caş bolsaq da, dünyanıñ zevqın sürdik.

Ebet, canım, ebet, şay, bilgenler aytar,
Aqran-teñler qoşılsa, zevq etip qaytar.

Avası aruv, ay carıq, körine cıldız.
İç aqlımdan çıqmaysıñ keçe-kündiz.

Tütedi boran, cavdı qar, örtildi ızlar.
Qoltıqlaşıp cüreler şimdiki qızlar.

Qalavın tapsa, qar canar, taş irir sözmen –
Zevq etmege, dep keldim aslı sizmen.

Bir ay köyden çıqqanım – toydan-toyğa,
Qıbla, batı, küntuvış – boydan-boyğa.

Ornıñ colı aylançıq – aylanayım.
Bu sevdalıq köp sürdi – dayanayım.

Aytayım, desem – tartıla aq tañlayım.
Neler körip ötkerdi bu mañlayım?

Asıl ata balası cıqılsa – ölmez.
Şemidanı bek bolsa – çırağı sönmez.

Avesligim torı at, aq taban tazı.
Sen bolğaydıñ başıma yazılğan yazı!

Kögercinim uçırdım nar-tarığa.
Esmerini deñişmem aq-sarığa.

Köñlimniñ köşesi, közimniñ nurı,
Seni oylansam, talpına içimniñ sırı.

Keçe-kündiz derdiñden yuquğa dalmam,
Sen ketken soñ beş daqqa men de qalmam.

Derya deseñ – köl bola, köl deseñ – tıynaq.
Böten eken cürişim, paydasız qonaq.

Derya çetten bılanır, ortadan tınar.
Qararıñ bilmey, talpınsañ, qanatıñ sınar.

Derya üstinde bir qayıq, tersine yalday.
Oy, ayneci tiliñ bar – meni alday.

**NOĞAY BEYİTLERİ**

1

A-a-ay!
Ayt deseñiz, men aytayım, av,
Bilgenden soñ.
Ah degende aq cigerim, av,
Küygenden soñ.
Til-tañlayım körinedir, av,
Külgenden soñ.
Dünyalarnı devir etken, av,
Eki ayağım
Topraq bolıp, çürip qalar, ay, igiler,
Ölgenden soñ, ey-ey!

2

A-a-ay!
Biz ölgen soñ, av,
Üstimizge otlar biter.
Qızıl-qumral, qaşqa qoylar, av,
Otlap cürer.
Çarıq avuz bay çobanı, av,
Taptap öter.
Bilgen qullar avuçın açıp, av,
Dua eter.
Bilmegen qul kör ayvanday, ay igiler,
Öter de keter, ey-ey!

3

A-a-ay!
Sekiz tüye berip alğan, av,
Baynıñ qızı,
Soramañız, men aytayım, av,
Erge ne eter.
Ölgen küni, aqtan qorqıp, av,
İyisin eter,
Ekinci küni, qalqtan yalıp, av,

Sıyısın eter,
Üçinci küni, duvadaqnıñ atasınday
Çadırlanıp, ay igiler,
Bayğa da keter, ey-ey!

4

A-a-ay!
Bir tek çınar, eki çınar, av,
Cin boylı yar,
Çimtiyandan kölegi bar, av,
Ceñleri tar.
Omıravda tüymesi bar, av,
Tenge batar,
Künde biñ kere körilgen, av,
Süygili yar,
Bir kün boldı, bir körinmey, ay igiler,
Nazlanıp turar, ey-ey!

5

A-a-ay!
Kök deryanıñ ortasında, av,
Piyalaman,
Canıp-küyip, col talmağan, av,
Budalaman.
İç dertimni aytmağa, av,
Uyalaman.
Qolında yarın aldırıp, av,
Öksiz qalğan
Em asretli, zm canıqlı, ay igiler,
Bir balaman, ey-ey!

6

A-a-ay!
Kök deryanıñ ortasında, av,
Bir bay terek.
Biri uçıp, biñi qonar, av,
Bülbül erek.

Bay qızına menday etken, av,
Bir er kerek,
Oğa qarap otırmağa, av,
Sabır kerek.
Qolında yarın aldırğan aliysizge, ay igiler,
Yar ne kerek, ey-ey?

7

A-a-aya!
Sarı atımnıñ savrasına, av,
Saldım iyeri.
İyerimni salayatıp, av,
İçim küyer.
Aruv qız, közime qaramaz,
Nazarım tiyer.
İçimde bir dertim bar, av,
İçkiden beter,
Aşıqlıq qıyın şey eken, ay igiler,
Divane eter, ey-ey!

8

A-a-ay!
Beyit emiş, beyit emiş, av,
beyit emiş,
Beyit yazıp, ölip ketken, av,
Şeit emiş.
Caşlığına toymay ölgen, av,
Ğarip emiş,
Cav colında başın bergen, av,
Cigit emiş,
Aşıq bolıp, ölip ketken, ay,
Bir it emiş, ey-ey!

9

A-a-ay!
Çıqqan edim men colğa, av,
Coğım aray,

Colıma, av, bir qız da çıqtı,
Başın taray,
Qayırılıp, av, selâm berdim,
Köñil aray,
Aruv da qız şaşıp qaldı, av,
Selâmım almay,
O da menday bir dertli eken, ay,
Qaldı da cılay, ey-ey!

10

A-a-ay!
Bir de aytar, eki de aytar, av,
Üç de aytar.
Omıravğa otız tüyme, av,
Tenge batar.
Cañı üylengen caş cigitler, av,
Erte catar,
Aruv da qızman onı-monı sırdaşqaçı
Çır-çır eter torğaylar, ay,
Tañlar da atar, ey-ey!

11

A-a-ay!
Qırnı, suvnı on beş künde
Ozıp keçtim,
Top cılğanıñ tartıp alıp,
Suvın içtim.
Aydamaqlıq etemen dep, av,
Üyimden köçtim,
Bay noğaynıñ qoy qoşında, av,
Şaqşır biçtim,
Aruv da qızğa aşıq bolıp, ay,
Candan da keçtim, ey-ey!

12

A-a-ay!
Capalaq degen yaman quşnıñ

Başı qaşqa,
Qanatı uzın, közi büyük, av,
Moynı qısqa.
Yaqşı qızman yaman da qıznıñ, av,
Oyını başqa,
Yaqşı da qız eş-dostıman qacav eter,
Yaman da qıznı alday-alday, ay,
Esiñ de keter, ey-ey!

13

A-a-ay!
Cılqı içinde süyer atım, av,
"Ciyren canbaz".
Aruv qıznıñ oyınınday, av,
Oyın bolmaz,
Kelinçekniñ eñ iygisi, av,
Qızday bolmaz,
Üyde otırıp, aruv qızlar ülgi oyar,
Caş kelinniñ baqışından, ay,
Alem le duyar, ey-ey!

14

A-a-ay!
Tebingen attan aq köbikmen, av,
Ter de çıqar.
Tel-tel çıban, tel çıban, av,
Tenge çıqar.
Aq pamuqtan iyliy-iyliy, av,
Bez de çıqar.
Aqıllıman söz etişseñ, av,
Söz de çıqar,
Aqılsızman söz etişseñ, baş teşilip, ay,
Köz de çıqar, ey-ey!

15

A-a-ay!
Oylansam, dünya qarangı, av,

Oylanmayman.
Men Çolpanım şaşırdım, av,
Tabalmayman.
Em cangızman, em caşman, av,
Dep cılayman,
Cılamayım, canmayım, av,
Desem de bolmay,
Aruv da qızsız dünyada, ay,
Eksigim tolmay, ey-ey!

16

A-a-ay!
Kündeşim yoq, eşim yoq, av,
Başım da qara,
Caş canına sen de ettiñ, av,
Bir dubara.
Cañğızlıqman, caşlıqman, av,
Künim qara,
Can berecek cerimden, av,
Açıldı cara,
Oñmay-bitmey, kün-künden, ay,
Açıla bara, ey-ey!

17

A-a-ay!
Tañ cıldızı körinmez, av,
Bek erekten.
Qarşıma, av, bir qız çıqtı
Tögerekten.
Men şu qızğa urıldım, av,
Can cürekten,
Arqama urıp, col cürsettim, av,
Col yaqın, dep,
Ayttı mağa hatredir, ay,
Cavlığım dep, ey-ey!

18

A-a-ay!
Ay al keldim, cavçı keldim, av,
Almağa keldim.
Al duvaqnı başına, av,
Sarmağa keldim.
Al tuyaqlı canbazım, av,
Süre de keldim,
Tilki tonnıñ etegin, av,
Türe de keldim,
Türlendirip, av, kelinçek,
Toy etmege keldim, ey-ey!

* * *

1

A-a-ay!
Bismillâ, dep, yalla, dep, av,
Mindim atqa,
Közlerimni tige de kettim, av,
Men yaq-yaqqa,
Ögiz qarayman, dep, av,
Ayttım dav qartqa,
Ögiz de tuvul muradım, av,
Qız qaramaq ta, ey-ey!

2

A-a-ay!
At atlanıp, çıqıp edim, av,
Aynı körip,
At üstinden üyirilip tüştim, av,
Toynı körip,
Toy içinde otıra edim, av,
Marum bolıp,
Bir serpilip qaramadı, ay igiler,
Carem bolıp, ey-ey!

3

A-a-ay!
Alay da alay, alaynıñ, av,
Qızı da qayday?
Körmesini sorasañ, av,
Tuvğan ayday.
Mayışıp kelgen beli bar, av,
Taze talday,
Bir kün bayın körmesem, ay igiler,
İçim qaynay, ey-ey!

4

A-a-ay!
Otarımnıñ aldında, av,
Otıra edim,
Semiz taynıñ etin de, av,
Toray-toray,
Qoñşımızdan bir qız da keldi,
Cengesin soray,
Cenge mında yoq dedim, ay igiler,
Qayttı da cılay, ey-ey!

5

A-a-ay!
Ğaq-ğaq etip avede uçqan, av,
Qaz tuvulmı?
Cigitlerni zarqıldırğan, av, _
Qız tuvulmı?
Qıznıñ qoynı, av, qırq kün çille
Yaz tuvulmı?
Avlamda bolğan
Alay malım aydap barsam, ay, igiler,
Az tuvulmı? Ey-ey!

6

A-a-ay!
Cılqı içinde süyer atım, av,
Temir de köktir,

Cuvurışıp bilmeymen, av,
Cürişi köptir.
Özimni özim maqtayman, av,
Köy içinde,
Meni al dep cürgen qızlar, ay igiler,
Yaman da köptir, ey-ey!

7

A-a-ay!
Cılqı içinde süyer atım, av,
Ciyren baytal,
Ey, egeçi, cılqımnı, av,
Bu yaqqa qaytar.
Caş kelinmen dost bolsañ, av,
Bayına aytar,
Aruv qızman dost bolsañ, ay igiler,
Qaruvıñ qaytar, ey-ey!

8

A-a-ay!
Ulu qırnıñ bavurı, av,
Arqa da marqa.
Üyirilip minsem agıma, av,
Asker de darqar,
Cuvurma, av, aruv da qız,
Alem de baqar.
Sen aruvğa bir qavuşsam, ay igiler,
Dertim de darqar, ey-ey!

9

A-a-ay!
Bir tek çınar, eki çınar, av,
Çin boylı yar,
Çimtiyandan kölmegi bar, av,
Ceñleri tar,
Özi biçip, özi tikken, av,
Ne aruv yar!

Sen aruvnı men süydim, ay igiler,
Ne söziñ bar, ey-ey?

10

A-a-ay!
Anav qırnıñ artında, av,
Bir kök saray.
Kök saraydan bir qız çıqtı, av,
Zilfin taray,
Qayırılıp, selâm berdim, av,
Selâm da almay,
O da menday bir dertli eken, ay igiler,
Qaldı da cılay, ey-ey!

11

A-a-ay!
Bir qara çal atım bolsa, av,
Avnasam-minsem,
Bir elâ köz yarem bolsa, av,
Oynasam-külsem,
Qutna corğan serpip açıp, av,
Qoynına kirsem,
Sensiñ menim aruvım dep, ay igiler,
Qopaya cürsem, ey-ey!

12

A-a-y!
Aqçal atım cibere berdim, av,
Öre salıp.
Aq tazı itim qoyan aldı, av,
Süre salıp.
Görimcesi aybar tartqan egeçigim,
Öziñ yaman alıştırdıñ, ay igiler,
Üyge alıp, ey-ey!

13

A-a-ay!
Mırzalarnıñ sarayı, av,
Büyük de bolır.
Künge taban peceresi, av,
Qıyıq da bolır.
Süygen yarıññı barıp da
Başqası alsa,
Otqa canğanday cüregiñ, ay,
Küyük de bolır, ey-ey!

* * *

1

A-a-ay!
Qulan çölde cayrap cata, av,
Lâle çeçek.
Çeçeklermen qarışıp ösken, av,
Bir celimçek.
Cuma küni cumalap çıqqan, av,
Qız-kelinçek,
Qız-kelinçek cıyının, av,
Onda kördim,
Bek begenip, ürmet etip, ay igiler,
Selâm da berdim, ey-ey!

2

A-a-ay!
Cuvurıp keldi bir aruv qız, av,
Qolımnı aldı:
“Qoş keldiñiz, uruvım”,– dep, av,
Köñlim aldı,
Qolındağı al cavlığı, av,
Tüşip qaldı.
Aruvlığın siz sormañız, av,
Men aytmayım,
Onı taşlap, o cıyından, ay igiler,
Neday qaytayım, ey-ey?

3

A-a-ay!
Cañı tuvğan cañı ayday, av,
Qaşları bar,
Qulaçqa sıymaz, qucaqtan artmaz, av,
Çaçları bar,
Salımlı boğaq, salıq tüs, av,
Tişleri bar,
Carav atday qara qazday, av,
Cürişi bar,
Qalq qatında aytılmazday, av,
Külişi bar, ey-ey!

4

A-a-ay!
Üstke kiygen al pirimcik, av,
Kölegi aq qar,
Onı körgen ğarip noğay, av,
Çekecek zar.
Qınalı parmaq, qardan aq, av,
Bilekleri,
Tübili ceñ, dört çabuvlı av,
Etekleri.
Cigit içün öskendirler, ay igiler,
Çeçekleri, ey-ey!

5

A-a-ay!
Otıra edim cañğız üyde, av,
Pikir etip,
Caratqan bir qudayıma, av,
Şükür etip.
Köñil coştı sen aruvğa, av,
Barayım, dep,
Aruvımnıñ al-evalın, av,
Sorayım, dep,
Al canaqtan bir gül de bolsa, ay igiler,

Alayım dep, ey-ey!

6

A-a-ay!
Ayannay berip, barıp edim, av,
Pencerege,
Qulağımnı salıp edim, av,
Aq şişege.
Aruvçığım yuqlap catır, av,
Aq cayılıp.
Oh!.. cüregim otday candı, av,
İçim tolıp,
Ayağımnı cılıştırdım, ay igiler,
Qapı betke, ey-ey!

7

A-a-ay!
Men qapını zorman taptım, av,
Ölip-talıp.
Qapısını bek begitken, av,
Tirep-cabıp.
Açа qaldım şu qapını, av,
Ebin tabıp,
Men, taliysiz, şaşıp qaldım, av,
Qapını cabıp,
Yanına neday barayım, ey igiler,
Usulın tabıp, ey-ey!

8

A-a-ay!
Ayannay berip, kirip edim, av,
Ayat üyge,
Qamıçımnı ilip saldım, av,
Ağaç çüyge,
Tuydırmay da kirip edim, av,
İçkeri üyge,
Carav atday, ayağınnı, av,

Qaz-qaz basıp,
Eki aruv catır eken, ay igiler,
Qoyınlaşıp ey-ey!

9

A-a-ay!
Şu aruvnıñ baş betine, av,
Qolım saldım,
Esim ketip, bayılğanday, av,
Bolıp qaldım.
Oyandılar baqarından, av,
Toymay qaldım,
Ayırılğan qara qazday, av,
Çuvladılar,
Tutılmağan emlik atday, ay igiler,
Duvladılar, ey-ey!

10

A-a-ay!
Biri tüben qarap turdı, av,
İndemedi,
Birisi de mağa qarap, av:
“Kimsiñ?” – dedi.
Nazlı-nazlı köz astından, av,
Qarap küldi.
Alla-alla, men qaşqanı, av,
Alıñız elge,
Menden ğayrı kim kelecek, ay igiler,
Siz dülberge, ey-ey?

11

A-a-ay!
Men ekenim bilgenden soñ, av,
Külip baqtı,
Külimsirep: “Qoş keldiñ!” – dep, av,
Bir söz ayttı.
Tilim qata söyledi dep, av,

Boğazdan qayttım.
O bir keçe şu aruvman, av,
Sır qoşqaman.
Tañrı soqsın töbemden, ay igiler,
Adaşqaman, ey-ey!

* * *

1

A-a-ay!
Anav qırnıñ artında,
Ulaq da baqtım, av, ulaq da baqtım,
Ulaqlarım qaytaralmay, av,
Cılap da baqtım,
Aruv-aruv qızlarnı, av,
Qıstap da baqtım,
Qızlar qulaq asmağan soñ, a-ay,
Cılap da qayttım, ey-ey!

2

A-a-ay!
Anav qırnıñ artında,
Cayrap catqan nane çeçek, nane de çeçek.
Başına üymeleşken, av,
Qız-kelinçek, qız-kelinçek,
Çaqırdılar da barmadım, a-ay,
Men erinçek, ey-ey!

3

A-a-ay!
Kirçenlengen kölmegimni, av,
Cuvıñız, qızlar, cuvıñız, qızlar.
Terlep kelgen atımnıñ terini
Uvıñız, qızlar, uvıñız, qızlar.
Tañ atqan soñ, tar qoynıma, a-ay,
Turıñız, qızlar.
Tañ atqan soñ, tar qoynıma, a-ay,

Cılışa berip, kiriñiz, qızlar, ey-ey!

4

A-a-ay!
Kirçenlengen kölmegiñni, av,
Ceñgeñ de cuvsın, ceñgeñ de cuvsın.
Terlep kelgen atıñnıñ terini
Ceñgeñ de uvsın.
Tañ atqaçı başıñda tecalla bolıp
Şaytanlar tursın.
Tañ atqan soñ, tar qoynıña,
Cılışa berip, a-ay,
Cılanlar kirsin, ey-ey!

5

A-a-ay!
Anav qırnıñ artında,
Küyen-qoray, küyen-qoray,
Küyen-qoray içinde çöpele torğay,
Çöpele torğay qozlağan cımırtqası
Çubar dav bolğay.
Bizge degen bitli baş,
İnşalla, a-ay,
Çeber dav bolğay, ey-ey!

* * *

1

A-a-ay!
Ayt deseñiz, men aytayım noğaynıñ beyitin
Bilgenden soñ.
Tilmen tañlay körineken, ay,
Külgenden soñ.
Üstimizge otlar biter, ay,
Ölgenden soñ.
Toqız tüye tölep alğan baynıñ qızı
Bizge ne eter?

Sipte küni aqtan qorqıp,
İyisin eter,
Ekinci küni qalqtan uyalıp,
Sıyısın eter,
Üçinci küni, duvadaqnıñ atasınday
Çadırlanıp, a-ay,
Bayğa da keter, ey-ey!

2

A-a-ay!
Çıbırma, cılqım, çıbırma
Çıbırğandan soñ,
Şıbırtqımnı cerge urıp,
Şıpırğandan soq.
Aruvman dep maqtanma sen,
Baynıñ qızı,
Qabırğañda et qaldırmam
Sıdırğandan soñ.
Senden aruvın tabarman, a-ay,
Qıdırğandan soñ, ey-ey!

3

A-a-ay!
Bir ayday, eki ayday, av,
Üç ayday.
Noğaynıñ bir qızı bar
Tuvğan ayday!
Qaşları bar qaytanday, av,
Qolı cayday,
Çaçları örilgen, qılğanday,
Sozıp salğan cılanday, a-ay,
Kökregi qalqıq, tomalaq,
Tostaqanday, ey-ey!

4

A-a-ay!
Cılqı içinde, yav, süyer atım

Ciyren baytal.
Ey aqay, av, cılqımnıñ
Uçın qaytar.
Kelinçekke söz qatsañ, av,
Bayına aytar.
Aruv qızğa söz aytsañ, av,
Qaruvıñ qaytar.
İçinde bolğan sırların
Barın da togip, a-ay,
Dertin de aytar, ey-ey!

5

A-a-ay!
Bismillâ aytıp, ber Alla, dep,
Mindim atqa,
Men özime qız qıdıra ketemen,
Dep ayttım qartqa.
Çığıp edim çölligime,
Kiyigim avlay.
Ulu qırğa bitken eken
Lâlemen çeçek,
Qapqaçılay qara özekke
Cumaçılay çıqqan eken
Qız-kelinçek, ey-ey!

6

A-a-ay!
Ol cıyınıñ bir çetine
Selâm berdim men qademsiz.
Selâm alıp, izzet qıldı
Bir aruv qız.
Ol cıyınnıñ bir çetine
Siz diñleñiz.
Alem zatqa beñzemeycek
İşleri bar.
Aq inciniñ danesiday
Tişleri bar,
Belleri qumğa bitken

Qubatalday,
Qaşları qalem ilen sızılğan
Limon talday,
Salmalı buğaq,
Salıq töşli,
Mimildap basqan
Qaz cürişli,
Ah bu çayanıñ bir körmesi, a-ay,
Dünya malıday, ey-ey!